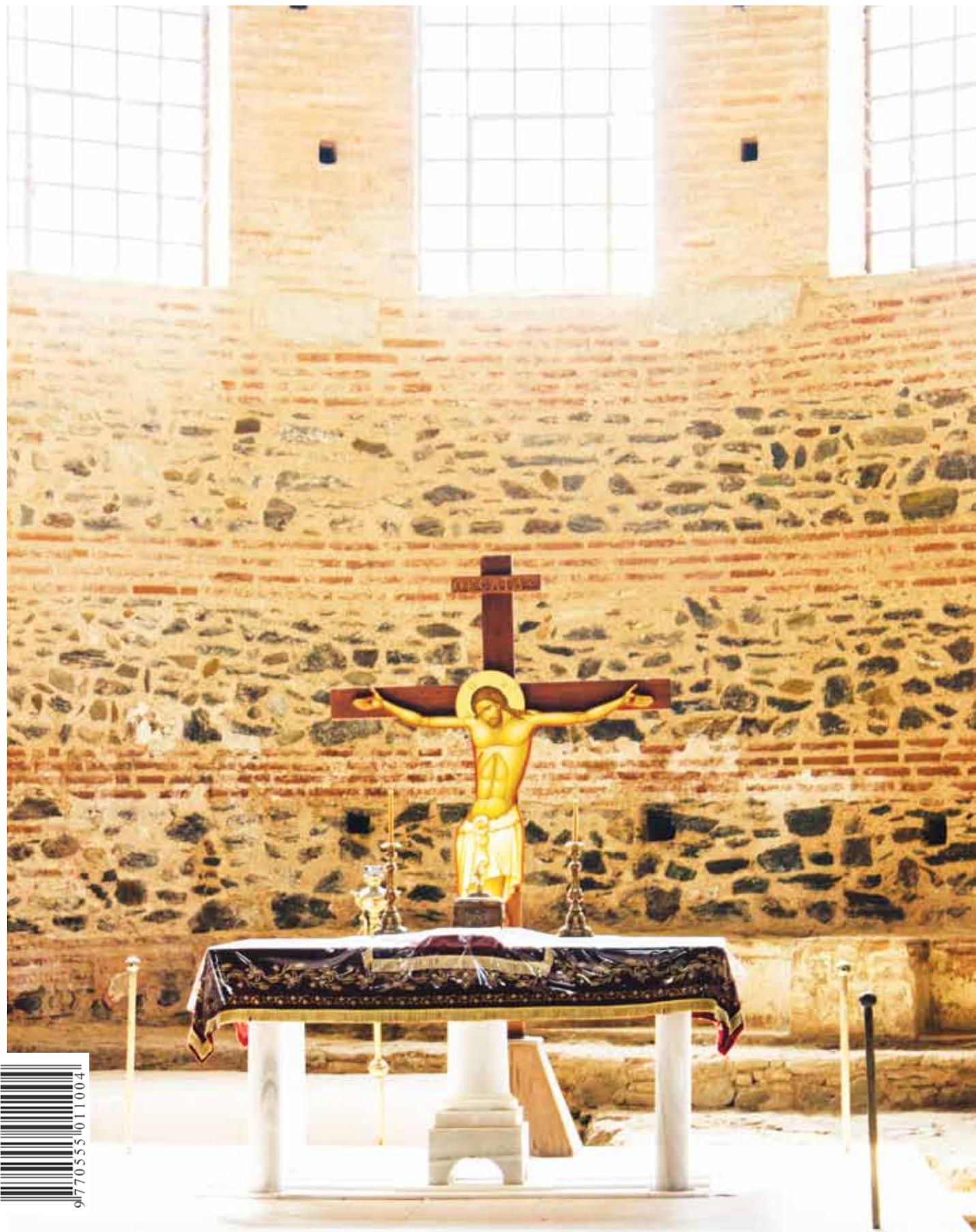

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

Број 1163 Цена 90 динара 2,5 КМ 1. септембар 2015. године

ISSN 0555-0114

9770555-011004

Званичне посете

Његова Светост Патријарх српски Иринеј примио је, 27. јула 2015, у Патријаршији српској у Београду др Милана Савића, директора Специјалне болнице за цереброваскуларне болести „Свети Сава“.

Патријарх Иринеј уприличио је истога дана пријем и за представнике Руске хуманитарне мисије Јевгенија Примакова и Алексеја Половњикова са сарадницима. Патријарх је примио и заменика амбасадора Републике Србије у Јужноафричкој Републици Сашу Марту.

Његова Светост је примио 30. јула 2015. Олександра Александровића, амбасадора Украјине у Београду.

Истог дана, Патријарх је примио и познатог српског писца Милована Витезовића и Зорана Готовића, директора Издавачке куће *Православна реч*.

Његова Светост је примио 31. јула 2015. гђу Надежду Викторовну Кушењикову, директорку Руског дома у Београду, иprotoјереја-ставрофора Виталија Тарајева, старешину Подворја Руске Православне Цркве у Београду.

Патријарх Српски је примио 6. августа 2015. Небојшу Стефановића, министра унутрашњих послова у Влади Републике Србије.

Дана 7. августа 2015, Патријарх Иринеј је примио Александра Чепурину, амбасадора Руске Федерације.

Патријарх Иринеј примио је, 10. августа 2015, Славенку Терзића, амбасадора Републике Србије у Москви.

У Спомен-храму Светог Саве

Поводом окончања изложбе „Четири века Дома Романових – буђење сећања“ у крипти Спомен-храма Св. Саве на Врачару, 30. јула 2015, овај јединствени простор, који је по први пут коришћен и као изложбени, посетио је Патријарх Иринеј.

У Цркви Св. пророка Илије

На дан славе једног од најстаријих храмова у Београду, 2. августа 2015, у Цркви Св. пророка Илије у Миријеву Сватјејши је служио Св. Арх. Литургију.

Саопштење за јавност

Његова Светост Патријарх српски Иринеј примио је, 13. августа 2015. године, првог потпредседника Владе Републике Србије и министра спољних послова Ивицу Дачића и амбасадора Србије при УНЕСКО проф. др Дарка Танасковића. Састанку су присуствовали чланови Св. Арх. Синода Митрополит црногорско-приморски др Амфилохије и Епископ бачки др Иринеј, као и блиски сарадници министра Дачића. Разговарано је о активностима у вези са претензијама за улазак тзв. „Косова“ у УНЕСКО. Истакнута је спремност за пуну сарадњу и размотрени конкретни модалитети остваривања координације напорâ како би се заштитили интереси Републике Србије и Српске Православне Цркве у јужној српској покрајини.

У Новом Миријеву

На празник Св. великомученика Пантелејмона, 9. августа 2015., у храму у изградњи у Новом Миријеву који је посвећен овом великом светитељу, Његова Светост је служио Св. Арх. Литургију уз саслужење свештеника АЕМ. Овом приликом Патријарх Српски је рукопроизвео Јована Пешића, богослова из Миријева, у чин четеца.

У Сланцима

Поводом храмовне славе, празника Преноса моштију Св. архијакона Стефана, 17. августа 2015, Патријарх српски Иринеј служио је Св. Арх. Литургију у манастиру посвећеном овом првомученику у Сланцима код Београда. Његовој Светости је саслуживао Митрополит црногорско-приморски Амфилохије. Овом приликом, Патријарх Иринеј је рукоположио Владимира Радовановића, директора Музеја СПЦ у Београду, у чин ђакона.

ПРАВОСЛАВЉЕ 1163

2
Активности Патријарха

4
Трагедија библијских размера
Олга Стојановић

6
Зло је немоћно

7
Сведалматински сабор у Крки

10
Поново о евентуалном пријему
лажне државе Косова у УНЕСКО
Ейсской бачки Иринеј

12
Најлепше палате, бродови
и трговине биле су српске
Славица Лазић

14
О десет стратегија
манипулатије путем медија
др Александар Раковић

16
Из Ја-Града у Ти-Град
Саша Велимир

18
Свети равноапостолни Методије
(други део)
др Ксенија Кончаревић

22
Философија у Колоси (Кол. 2, 8)
(други део)
др Предраг Драшкошић

24
Библијско воће: смоква
Милена Стефановић

26
Вера и знање
Бојан Башковић

28
Како нас је видео А. Рајс (37)
Српски војници
нису више били сами
Антоније Ђурић

30
Хвала савезницима (II)
Живорад Јанковић

32
Светост
Јерођакон Александар Суботић

36
Хилдегарда из Бингена
и теологија музике

38
23. Летња школа црквеног
појања „Корнелију у спомен“

39
Свет књиге

40
Наука, уметност, култура...

42
Кроз хришћански свет

44
Из живота Цркве

На насловној страни:
**Детаљ из Цркве Св. Георгија
(Галеријеве Ротонде) у Солуну (4. век)**
Фото: Маријана Пештровић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Митрополит црногорско-приморски др Амфилохије

Главни и одговорни уредник
Презвитељ др Александар Ђаковић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крутиковић

Фотограф
Бајон Драган С. Танасијевић

Лектор и коректор
Борбе Остојић

Чланови редакције
Презвитељ др Оливер Суботић,
Сања Љубардић, Славица Лазић

**Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двојрој. Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.**

Уплате не слати поштанском упутници!

Не слати девизне чекове!

Годишња претплата за иностранство:
Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP;
авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:

Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Informativna Izdavacka Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:

Редакција: +381 11 30-25-116

Маркетинг: +381 11 30-25-113

Претплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786

e-mail: pravoslavlje@spcrs.rs – редакција
preplata@spcrs.rs – претплата

web: православље.срб.рф ; www.pravoslavlje.rs

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православље“ подлежу анонимној рецензији. Текстови и
прилоги објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Сва права задржана. Свако прештампање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља повреду ауторског права и кривично дело.

Графичка припрема, слог и прелом: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. д.

Дистрибутор: „Polydor“ д.о.о.
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
телеф/факс: 032/717-322, 011/2461-138

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (49.11)

**ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106**

**Православље се штампа уз помоћ Управе
за сарадњу с Црквама и верским заједницама**

**Графичка припрема овог, 1163. броја Православља, завршена је
у четвртак, 27. августа 2015. године у 8.00 часова, када је
у штампу предат овај број новина Српске Патријаршије.**

Поводом Дана сећања на страдање и прогон Срба

Трагедија библијских размера

Парадокс који је сваке године, па и ове, пратио сећање на „Олују“ је да се у Хрватској она доживљава као разлог за славље. Док су у Србији и Републици Српској паљене свеће, служени парастоси и помени, у Хрватској је војном парадом и низом прослава обележена 20. годишњица победе. Над ким? Над сопственим народом, јер највећи број побијених и пртераних су били хрватски држављани. Српске националности.

Акција „Олуја“ почела је 4. августа 1995. офанзивом хрватске војске, полиције и Хрватског вијећа обране (војска босанских Хрвата) на подручја Баније, Лике, Кордуна и северне Далматије, односно на Републику Српску Крајину. Дан касније, хрватска војска је ушла у готово напуштен Книн и истакла хрватску заставу.

У операцији „Олуја“ учествовало је 138.500 припадника хрватске војске, МУП-а и Хрватског вијећа обране. Тим снагама су се, према хрватским изворима, супротставиле српске снаге од око 31.000 војника.

Подручје захваћено хрватском офанзивом напустило је готово целокупно српско становништво. Колоне избеглица на тракторима и другим пољопривредним возилима су преко подручја под контролом босанских Срба у западној и северној Босни кренуле ка Србији.

Двадесет година од тог злочина, Србија је први пут 5. август

званично прогласила за Дан жалости. Жалости над више од 220.000 пртераних Срба, од којих је преко 2.000 настрадало – од чега чак 1.200 цивила.

Августа те несрећне 1995. године попаљено је, опљачкано и уништено око 40.000 српских објеката. Сећање на непрегледне колоне људи које су се, на тракторима, са завежљајем у руци или без ичега од 4. августа сливале ка Србији никада неће избледети из сећања свих грађана Србије.

Парастос на мосту код Сремске Раче

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј рекао је после од-

служеног паастоса 4. августа у Сремској Рачи, на државној манифестацији обележавања Дана сећања на страдање и прогон Срба током хрватске злочиначке акције „Олуја“, да је то страдање пре 20 година трагедија библијских размера коју су некада доживели Јевреји и Јермени: „Овде смо да се сетимо оних који су изгубили своје животе и пострадали, а ни гроба им се не зна, ни белега ни мрамора. Свих њих невино пострадалих, чија имена само Бог зна. И чији број само Господ зна. На данашњи дан пртерани су из својих домова, са својих њива из својих кућа, остали су без свега онога што су годинама својим трудом стицала и градили, не само они, него и њихови преци. Цркве су им спалили. Зло је дошло од наше браће по вери, те онима који прослављају ‘победу’ над невинима поручујем да зло и злоба никоме добра нису донели.“ Председник Владе Републике Србије Александар Вучић поручио је те вечери да

шаљемо свету јасну поруку да се злочин мора оправдати, али не може се и не сме заборавити – и то баш на месту где су Република Српска и Република Србија уједињене у болној тузи, на месту које је прегазило 250.000 прогнаних Срба у страху да их не прегази хрватска, како неки кажу, ослободилачка чизма.

Председник Републике Српске Милорад Додик је подсетио на то да је Србија увек била уточиште за све Србе који су плаћали високу цену заблуде која се звала Југославија, од Словеније, преко Хрватске, БиХ, Косова, Македоније, па до Црне Горе.

Централној манифестији посвећеној обележавању Дане сећања на све страдале и прогнане Србе присуствовали су поред највиших црквених великородостојника Српске Православне Цркве и обе владе – Републике Србије и Републике Српске, чланови Народне скупштине Републике Србије, Народне скупштине Републике Српске и других државних организација Републике Србије и Републике Српске, представници Војске Србије, дипломатског кора, као и бројни грађани.

Молитвено сабрање

Наредног дана, у среду, 5. августа, у Цркви Светог апостола и јеванђелиста Марка у Београду, одржано је централно молитвено сабрање где су сви грађани имали прилику да одају пошту страдалима и изразе саосећање с прогнанима.

Параастос пострадалима служио је Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј у молитвеном присуству Митрополита црногор-

ско-приморског Г. Амфилохија, Епископа рашко-призренског Г. Теодосија, свештенства Архиепископије београдско-карловачке, као и многобројног верног народа српске престонице, родбине пострадалих и чланова избегличких удружења Срба из Крајине. Владу Републике Србије представљао је Александар Вулин, министар за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. Скупу је присуствовао и амбасадор Велике Британије Денис Киф.

Патријарх Српски је непосредно пред дане сећања на ужасе које су пратили тај август 1995. године, умолио све епархијске архијереје Српске Православне Цркве на територијама Републике Србије и Републике Српске, поручујући да „у среду 5. августа 2015. године, у свим храмовима градова Ваше Богомспасаване Епархије, наложите да се служи параастос невино пострадалим жртвама у овом егзодусу. Параастос одслужити у 11 часова, а потом у 12 часова да звоне сва звона са свих храмова подручне Вам Епархије у трајању од 3 минута.“

Тачно у 12 часова огласила су се звона са свих храмова у Архиепископији београдско-карловачкој, а многобројни народ је кренуо од Маркове цркве централним градским улицама до Сава центра где је, у организацији Коалиције избеглица, одржана

Меморијална академија „Олуја – да се не заборави злочин“.

Меморијална академија у Београду

Обраћајући се присутним у Сава центру, на Меморијалној академији „Олуја – да се не заборави злочин“, Патријарх српски Иринеј је рекао да су трагични они народи који своју историју, културу и битисање темеље на крви других. „Морамо бити хришћани и у сваком човеку видети брата без обзира ком народу и нацији припада и колико смо зла претрпели“, нагласио је Првојепарах Српски. „Србија је после 20 година први пут у прилици да покаже бол и ране, и иако су Срби мали народ, по броју жртава смо велики као и Јевреји и Јермени.“ „Ово је први пут да можемо јавно да кажемо оно што се десило, јер смо годинама прикривали истину у име лажног братства и јединства, штитећи оне које је требало да изведемо пред суд. Многи су избегли суд овоземаљске правде, али, по веровању, поред људске постоји правда Божија коју нико не може избећи“, поручио је Патријарх српски Иринеј.

Председник Србије Томислав Николић је, говорећи на Академији, рекао да је Хрватска војном парадом у Загребу поручила пртераним Србима да се не враћају и да их све што су доживели чека поново. Хрватска је војном парадом, како је истакао, прославила дан када је некажњено побила и протерала свој народ.

Олга Стојановић
Извор: <http://www.spc.rs>
и Радио Слово љубаве

У Епархији захумско-херцеговачкој и приморској

Зло је немоћно

„Мученици нас моле да одемо одавде без мржње, побједом љубави над злом.“

Владика Григорије

Негова Светост Патријарх српски Иринеј је уз саслужење шеснаест епископа и великог броја свештенослужитеља Српске Православне Цркве, појање призренских богослова и у присуству верног народа, 8. августа 2015. служио Свету Архијерејску Литургију и освештао Храм Васкрсења Христовог у Пребиловцима. Беседећи Патријарх Српски је између осталог рекао да „смо се сабрали на овом светом месту са страхом Божијим у срцима својим, да се поклонимо свима који су невино пострадали са једином кривицом – што су били Срби православне вере. Слава и хвала Господу што им је то једина кривица, што друге кривице нису имали!“ – рекао је Патријарх.

„Злоба људска није дала мира да ковчези са светим моштима мученика почивају на овом светом месту Божијем, па су доживели и другу смрт, ништа мање страшну од оне прве. Но Господ није хтео мученике своје и сведоке своје оставити далеко од очију наших, далеко од нашег срца и далеко од свега онога што је наше и Божије. И ево данас ми осветисмо овај дивни храм, који подсећа на храм јерусалимски, Храм Васкрсења, да у овој светињи почивају они којима је људска злоба наменила најстрашнију смрт и страшно почивалиште“, казивао је у својој беседи Првојерарх Српски.

Храм Васкрсења Христовог у Пребиловцима саграђен је на месту Спомен-костурнице у којој су 1991. године сахрањене кости 4.000 Срба које су усташе током Другог светског рата убили и бациле у 13 херцеговачких јама. У јуну 1992. године, хрватска војска минирала је Спомен-костурницу. Остати костију Пребиловачких новомученика су сакупљени.

Стали су у седам ковчега и оне су сада сахрањене у крипти Храма Васкрсења Христовог.

На крају молитвеног сабрања у Пребиловцима, обраћајући се светом и свештеној сабору, беседио је и Епископ захумско-херцеговачки и приморски Григорије: „Ову кратку проповијед започињем по узору на Светог Петра Херцеговачког и Сарајевског. Ово је дан који је Господ изабрао да у њему буду прослављени до јуче незаштићени, а сада наши заштитници. Ово је дан који је Господ створио послиje 75 година лутања и трагања послиje њихове страшне и трагичне мученичке смрти. Њихово присуство прекрива данас Пребиловце, Доњу Неретву и све нас. Стога вас молим, удишите ваздух пажљиво и ступајте обазриво, јер сте на земљи светој, натопљеној крвљу, сузама и прахом мученика који нам посташе вјечни заступници пред Господом у Царству небеском.“

Зато кажемо – Ево дана у којима ми молитвено приклањамо главу пред њиховом светом жртвом. Ако ослушнете трепет овог дана чућете и хор анђела са којима пјевају пострадала дјеца, жене, старци и мушкареци из Пребиловца и свих херцеговачких јама. Радујемо се и славимо са њима овај свети дан у којем мир и смирај налазе сви мученици херцеговачки, они чије кости данас спуштамо у свету земљу, али и они чији остаци и данас почивају на дну херцеговачких јама безданица и безименица“, рекао је Епископ Григорије.

Олга Стојановић

О Светим Пребиловачким мученицима, Православље је писало у броју 1160, од 15. јула 2015. на странама 6 и 7, у тексту под насловом „Пребиловци: симбол страдања и Васкрсења“.

У Епархији далматинској

Сведалматински сабор у Крки

Патријарх српски Иринеј боравио је од 18. до 20. августа у Епархији далматинској, поводом четири века од оснивања Богословије Св. Три Јерарха и сто година од улопојења Еп. Никодима Милаша (1845–1915)

Y поподневним часовима 18. августа ове године Патријарх српски Иринеј је стигао у Епархију далматинску у пратњи Митрополита загребачко-љубљанског Порфирија и П. Г. епископа: сремског Василија, бачког Иринеја, шумадијског Јована, врањског Паҳомија, франкфуртског и све Немачке Сергија, јегарског Јеронима и умировљеног захумско-херцеговачког Атанасија. Патријарха Иринеја и српске архијереје на улазу у Задар дочекао је Његово Преосвештенство Епископ далматински Фотије.

У парохијском Храму Св. Илије Владика Фотије је упознао своје госте са древном историјом овог пређашњег седишта Епархије далматинске.

„Све до Другог светског рата православни Срби су чинили око двадесет процената житеља овог града, да би као последице ратних сукоба, укључујући и трагичне догађаје из деведесетих година прошлог века, остали мала заједница. Али, данашња посета Ваше Светости представља подстрек нама свештенослужитељима и далматинском православном народу да изнесемо свој крст и градимо мостове дијалога и хришћанске љубави“, беседио је Владика Фотије.

Патријарх Иринеј је захвалио на срдачном дочеку: „Овом посетом желим да вас уверим да ни-

сте заборављени и да сте део српског народа иако сте далеко од Србије. Ми смо једно у Духу и она сила која нас спаја и не дозвољава да се удаљимо једни од других јесте Црква. Дошао сам да вас охрабрим да останете овде где су живели ваши преци и где су наши свети храмови.“

Дужни смо и позвани да поново будемо браћа

Потом се Патријарх Српски, у пратњи Владике Фотија и више архијереја, сусрео у римокатоличкој Цркви Свете Стошије са надбискупом задарским Желимиром Пуљићем, председником Бискупске конференције Хрватске.

Истичући значај јубилеја Богословије Света Три Јерарха, надбискуп Пуљић је рекао да су црквене образовне институције вековима препорађале Европу на духовном, интелектуалном и културном плану. Осврћући се на догађаје из недавне прошлости, надбискуп Пуљић је пожелeo да

овај сусрет допринесе миру и стабилности у Хрватској и у Србији.

Одговарајући на речи добродошлице, Патријарх Српски је подсетио на време јединства Цркве Христове: „То је било време коме се Господ радовао. Ако будемо радили да се то време врати, обрадоваћемо и Господа и Свету мученицу Анастасију Римљанку пред чијим смо се моштима у овом храму и сабрали данас.“ Патријарх Иринеј је позвао на превазилажење последица недавних трагичних сукоба, за које је пожелео и Богу се помолио да се никада не понове: „Нека Господ благослови и православни и католички народ. Будите деца Божија – дужни смо и позвани да поново будемо браћа“, беседио је Патријарх Иринеј.

„Четири века светlosti“

Након разговора са надбискупом Пуљићем, Патријарх српски Иринеј је у касним поподневним часовима стигао у Светоархан-

гелски манастир Крка, где му је приређен свечани дочек.

Служена је свечана вечерња, после које је Патријарх Српски, беседећи, отворио свечану академију поводом четири века од оснивања Богословије Света Три Јерарха.

„Данас смо се овде сабрали да бисмо заједно прославили велики празник и од Господа измолили благослов велике светиње манастира Крке, манастира који има вековну просветну мисију. Молимо се Господу да ту узвишену и важну мисију манастир и даље успешно обавља“, поручио је Првојерарх Српски.

У богатом програму свечане академије, пројектима филмским инсертима о историји хришћанства у Далмацији, наступили су Хор Школе црквеног појања „Свети Јован Дамаскин“ из Новог Сада, етно-група Бело платно, драмски уметници Милене Јакшић, Сергеј Трифуновић и Милош Станковић и сопран Јелена Радовановић.

На крају свечаног програма беседио је Епископ далматински Фотије који је између осталог подсетио присутне на историју православне Далмације, ранохришћанско мучеништво које је на овим просторима трајало све до равноапостолног цара Константина и његовог Миланског едикта, светосавски и немањићки дух који је дотакао и пре-

породио Србе у Далмацији и донео настанак највећих светиња српских – манастир Крупу (1317), Крку (1345) и Драговић (1395), те Богословију у манастиру Крка 1615, која је постала расадник пастира и просветитеља овог народа... Беседио је Преосвећени и о мученичком страдалништву српског народа током II светског рата и поновој „апокалиптичној пустоши коју су донели последњи сукоби током 90-их година XX века у овим крајевима...“ Завршавајући, Владика Фотије је рекао: „Дај Боже, вашим светим молитвама, да се православље и наш народ сачува и опстане у Далмацији и да се ђачка и богословска песма још дуго, дуго чује под сводовима ове свете обители крчке, сведочећи истину Јеванђеља Христовог и победу љубави и правде Божије. Благословите!“

Академију под насловом „Четири века светlostи“ реализовала је Телевизијска продукција Епархије бачке уз техничку подршку компаније Didi Sound из Загреба.

Хришћански мислити и хришћански живети

На празник Преображења Господњег, неколико хиљада православних верника из свих крајева Далмације окупило се у Светоархангелском манастиру Крка да

учествује у Литургијском сабрању којим је началствовао Патријарх српски Иринеј, уз саслужење домаћина, Епископа далматинског Фотија, Митрополита загребачко-љубљанског Порфирија и П. Г. епископа: сремског Василија, бачког Иринеја, шумадијског Јована, врањског Пахомија, бихаћко-петровачког Атанасија, франкфуртског и све Немачке Сергија, брегалничког Марка, јегарског Јеронима и умировљеног захумско-херцеговачког Атанасија.

Литургијском сабрању молитвено су присуствовалиprotoјереји-ставрофори Стојадин Павловић и др Зоран Крстић, игуман студенички Архимандрит Тихон, игуман житомислићки Архимандрит Данило и намесник манастира Ковиља јеромонах Исихије.

Овом светом богослужењу присуствовали су и високи гости и званице из политичког, привредног и културног живота Србије, Хрватске и Републике Српске.

На крају Свете Литургије, присутнима се обратио домаћин сабрања, Епископ далматински Фотије, беседом у којој је између осталог рекао:

„Од свога оснивања Крчка богословија је постала једно са Епар-

хијом далматинском. Када је живела богословија – живела је и Епархија. Велика имена и значајни људи везани су за наш манастир Крку и богословију: Никола Тесла, Вук Каракић, Доситеј Обрадовић, Симо Матавуљ, Владан Десница, Милош Црњански, Мирко Королија... Из ње је до сада изашло близу хиљаду свештеника – владика, игумана и духовних радника, којих је било и данас их има на свим континентима.

Ми се данас, празнујући празник Преображења у Крки, сећамо и великог Владике далматинског Никодима Милаша, који се упокојио тачно пре сто година. Без Милаша, ни камен на камену не би остао од светог православља у Далмацији. Он је био велики пријатељ кијевске и царске Русије, члан Краљевске академије наука, многих учених друштава широм Европе, али и онај ко је искрено бринуо о своме народу и очувању његовог културног и националног бића,“ беседио је Преосвећени Владика.

У надахнутој беседи, Патријарх српски Иринеј је подсетио да је место где је манастир Крка освећено Божијом благодаћу коју је ту својевремено донео Свети

апостол Павле, као и благословом моштију ранохришћанских мученика похрањених у катакомби испод манастира. Говорећи о славној и мученичкој историји Богословије Света Три Јерарха, Патријарх је захвалио на труду и пожртвованости свима онима који годинама изводе генерације богослова. О Епископу далматинском Никодиму је између остalog рекао: „Никодим Милаш је велико име наше историје. Велики угодник Божији, велики ум који је задужио наш народ и Српску Православну Цркву.“ Првојерарх Српски је поручио и да је зло које је претрпео српски народ у блиској прошлости највећа трагедија: „То што се додило – посебно имајући у виду да се молимо истом Богу, читамо исту Свету Књигу, исто Јеванђеље – ни Творцу није било мило. Десило се да се браћа заваде и почињена су злочинства од којих се и само Небо постидело. Помолимо се да такве трагедије остану далеко иза нас, да се више не понове ни нашем народу ни другим народима. Хришћански мислити и хришћански живети, љубити пријатеље и непријатеље своје – начин је да се зло искорени и излечи. Данас је тешко време. Патријарх Павле је својевремено рекао да се зло не може победити радећи

„Што се тиче наше вере и етике, она је сва у православљу и светој саваљи. Вертикала нам је Крст – косовска етика и тежња ка Царству Небеском, јер и ми у Далмацији имамо своје Далматинско Косово. За православне Србе на овим просторима Милашева Православна Далмација друга је књига уз Свето Писмо, из које су се Срби овог краја учили ко су и шта су; шта и како верују и шта чини њихову културну и националну историју.“

Владика Фотије

зло. На данашњи велики празник ова светиња поручује свима: Морамо се преобразити, нека рђави постану добри, а добри боли и најбољи. Тако управљајмо нашим животима. Живели и Бог вас благословио“, рекао је на крају Патријарх српски Иринеј.

Празнично саборовање настављено је богатим културно-уметничким програмом.

Приредила О. С.

Извор: www.spc.rs

– Завршетак извештаја о Патријарховој посети Далмацији прочитајте у следећем броју Православља –

Епископ бачки Иринеј:

Поново о евентуалном пријему лажне државе Косова у УНЕСКО

Агенција *Бетша* је 30. јула текуће године пренела изјаве г. Ивице Дачића, министра спољних послова у Влади Србије, о штетности и неприхватљивости евентуалног пријема лажне државе Косово у УНЕСКО. Са тим изјавама сам се упознао доста касно, тек 3. августа увече, па и свој коментар на њих дајем са закашњењем – тек 5. августа, на дан свесрпске жалости због убијања, страдања и изгона највећег дела српског народа Крајине током злогласне „Олује“. Али тема је и даље актуелна, а биће актуелна и у будућности.

Министар Дачић с пуним правом сматра да би евентуални пријем „Косова“ у УНЕСКО био штетан потез, у том предлогу представникâ самопроглашене државице, подржаном, бесумње, од стране њених твораца и покровитељâ, препознаје лукаву намеру присвајања српске православне сакралне и културне баштине и позива Српску Православну Цркву и Српску академију наукâ и уметности да се укључе у дипломатску борбу наше државе за нашу баштину у Старој Србији, како се јужна покрајина вековима звала, и то у међународној терминологији, све док је Броз и његови следбеници нису преименовали, па затим нагрдили накарадном скраћеницом „Космет“.

Ви ме питате: „Хоће ли СПЦ и

на који начин да се одазове овом позиву министра спољних послова?“ Одговарам: хоће, свакако! И без позива, она би точинила – и већ чини. Министар је у праву у следећем: уместо да Црква, Држава и Академија предузму оно што могу свака понаособ, много је корисније и ефективније да наступе заједно, удруженим снагама, а притом свака од њих у име сопствене незаменљиве надлежности и одговорности – Црква у име свог бића и идентитета, у име слободе вере и савести, у име историјске истине и правде, као и у име општеприхваћених моралних начела и правних норми, укључујући и њена власничка права над свим сакралним доброма и над највећим бројем културних добара; Држава у име властитог идентитета и интегритета, у име српског народа као творца и вековног чувара светињâ и бранитеља трајних белега своје традиције и културе, као и у име норми међународног права и конкретних, важећих одлука Уједињених нација; најзад – не и на последњем месту – Академија у име струке и науке, што ће рећи у име доказаних чињеница и егзактно утврђених датости, у коначној тачки у име цивилизације којој, у јединости европских и других народа, и ми припадамо.

Са своје стране, мислим и тврдим да би Дачићевом триптиху обавезно требало приодати и

друге носиоце национално-културне самосвести и јавне одговорности, у првом реду Матицу српску и, нарочито, организације и истакнуте појединце српског расејања са свих меридијана. Узгряд буди речено, имам утисак да ни наша држава ни наша јавност нису ни издалека свесне свих могућности и снаге наше дијаспоре, а још мање њене љубави према Отаџбини, уз лојалност и приврженост домовини, односно земљама у којима живи. Зашто је тако, никад ми неће бити јасно. А да је добро, није; без претеривања, ако не трећина, а оно бар четвртина Срба живи у расејању.

Ово је одговор на први део Вашег питања: хоће ли се Српска Православна Црква одазвати апелу г. Дачића? Ево и одговора на његов други део: на који начин ће она то чинити? На овако постављено питање не могу да одговорим сасвим прецизно будући да нисам једини него само један од многих који ће о томе одлучивати. Стога ћу рећи шта лично мислим да Црква може и треба да чини, позивајући и Ваше читаоце да моје мисли прошире, продубе, допуне.

Под један, мислим да наша Влада, у разговорима и преговорима са УНЕСКО-м, у своју преговарачку екипу треба да укључи – у својству органских учесника, а не тек неких консултаната – и представнике Српске Православне Цркве,

Српске академије наука и уметности, Матице српске и српске дијаспоре (можда и још понеког). Одличан преседан већ имамо: у бечким преговорима са косовско-метохијским Арбанасима, у ствари са Ахтисаријевом екипом, у време владе Воје Коштунице, у нашој делегацији за преговоре – на челу са професорима Леоном Којеном и Слободаном Самарцићем, уз драгоцену учешће професора Батаковића и госпођа Санде Рашковић-Ивић и Гордане Марковић, као и других дипломата и стручњака – у својству пуноправних чланова учествовали смо и садашњи Епископ рашко-призренски Теодосије и моја маленкост. Органско јединство, благословени дух узајамног поверења и плодна сарадња свих чланова делегације никада неће ишчилети из мог захвалног сећања. Дубоко сам уверен да би такав дух и такво расположење владали и у предстојећим преговорима са УНЕСКО-м, уз напомену да би наша преговарачка екипа за УНЕСКО била још благонадежнија и поузданаја јер би у њој, по природи ствари, веома важну улогу играо и професор др Ђарко Танасковић, амбасадор Србије при УНЕСКО-у, о чијим интелектуалним и преговарачким капацитетима не треба посебно говорити.

Под два, Српска Православна Црква може – и мора – да, независно од других чинилаца, достави УНЕСКО-у информације и материјале којима располаже, између осталих и недавно објављено издање драгоцене књиге *Задужбине Косова* на енглеском језику, на неких хиљаду страна, са мноштвом фотографија, да, уз много других ствари, врли европски и светски душебрижници у сфери културе виде Богородицу Љевишу у Призрену и онаквом каква је била вековима, чак и за време петвековне турске владавине, а не само онаквом каквом су је у наше дане учинили они који је својатају као своје, „косовско“ – ваљда и арнавутско – наслеђе.

Под три, Српска Православна Црква може – и треба – да се

Наша Влада, у разговорима и преговорима са УНЕСКО-м, у своју преговарачку екипу треба да укључи – у својству органских учесника, а не тек неких консултаната – и представнике Српске Православне Цркве, Српске академије наука и уметности, Матице српске и српске дијаспоре

обрати свим сестринским Православним Црквама у свету и затражи и њихову подршку како код УНЕСКО-а тако и свугде где се дâ очекивати разумевање за културу и отклон од варварства. Паралелно са обраћањем Православним Црквама, може – и треба – да се обрати и Римокатоличкој Цркви, утицајној у свету и духовно, и политички, и дипломатски, са свешћу да исти онај Ватикан који је у своје време похитао да, пре Немачке, пре САД, пре свих, призна Хрватску и Словенију као независне државе иако се знато да сепсиса значи рат, а такозвану и самозвану државу Косово, нимало случајно, не признаје ни толико година после признања од стране Немачке, Велике Британије, САД и осталих који су је, милом или силом, признали. За очекивање је да то обраћање изазове хистерију и дреку извесних, такође самопроглашених, „челик-Срба“ и „суперправославаца“, нарочито оних који никада нису ни крочили на свету и мученичку земљу Косова и Метохије, а поготову је нису били, ни оружјем ни пером; неки су је, штавише, издали или прошли... Притом ће се позивати на исконструисани, идеологизовани лик Светога Саве, игноришући његову реалну, историјску личност, и тврдо укорењену у православљу и отворену према свима и свакоме. Али то је већ виђено – нажалост, не једанпут.

Напослетку, Српска Православна Црква може – и треба – да се обрати и Црквама реформације, као и другим хришћанским јединицама, а уједно и Светском Савету Цркава и Конференцији европских Цркава, у које је учлањена, и другим екуменским организацијама и међународним хри-

шћанским форумима. Не би било на одмет, бар по моме скромном мишљењу, ни тражење солидарности и подршке од духовних вођа нехришћанских светских религија јер су сви – и Јевреји, и муслимани, и будисти, и многи други – искусили угроженост и крађу верско-културног блага које им припада. Уз све наведено, уверен сам да би многи часни научници и интелектуалци, на Западу и на Истоку, религиозни, верски равнодушни или неопредељени и нерелигиозни, имали слуха за апел Српске Православне Цркве по овом мучном и болном питању.

Ипак, пре и после свега, наша Црква се са молитвеним поузданjem обраћа, и увек ће се обраћати, Основачу и Глави Цркве, Господу и Спаситељу, Богочовеку Исусу Христу, небеском Оцу, Његовом и нашем, и Светоме Духу Његовом. Господ увек помаже ако има коме, имао је обичај да каже блажено-почивши Патријарх Павле.

Напомена:

Новинар Политике, г. Димитрије Буквић, доставио ми је 31. јула текуће године изјаву министра спољних послова г. Ивице Дачића којом он, између осталог, позива и Српску Православну Цркву „да се приклучи дипломатској борби за очување српског културног наслеђа на Косову и Метохији, поводом најаве да би Косово могло да постане члан Унеска“, и затражио од мене коментар те изјаве, односно одговор на питање: „Хоће ли СПЦ и на који начин да се одазове овом позиву министра спољних послова?“ То сам и учинио, и то у своје лично име, а не службено, у својству портпарола Српске Православне Цркве. На први део питања одговорио сам потврдно, а о

могућим начинима учешћа Цркве у часној, али изузетно тешкој борби за правду и истину изнео сам искључиво „шта лично мислим да Црква може и треба да чини“ (подвлачење моје), нагласивши да „не могу да одговорим сасвим прецизно будући да нисам једини него само један од многих који ће о томе одлучивати“.

Нажалост, моја добра воља је злоупотребљена, а моја основна порука директно фалсификована, очигледно у служби јефтиног сензационализма, било „заслугом“ самог новинара било, што је вероватније, „заслугом“ његових уредника. Одбацивши мој наслов („Поново о евентуалном пријему лажне државе Косова у УНЕСКО“), недвосмислено јасан, надам се, *Политика* ставља наслов који уопште не одговара тексту на који се односи: „СПЦ тражи од Ватикана да заштити српску баштину на Косову“, а таквога тврђења код мене уопште нема; ја само кажем да, по мени, наша Црква треба да затражи подршку најпре од сестринских Православних Цркава, затим и од инославних, почевши од Римокатоличке као највеће и најутицајније, а после њих и од одговорних представника нехришћанских светских религија и од људи добре воље, било да су верници било да су агностици или чак атеисти. Ја истичем и потребу активирања српске дијаспоре у процесу одбране светиња и културних добара, а приређивачи мог текста у *Политици* тај део хладнокрвно изостављају.

Све у свему, мој текст је тако испретуран и неспретно скраћен, да не кажем искасанљен, и сведен на обраћање Ватикану као главно, ако не и једино важно, као да се и хтела што пре постићи хистерична реакција самозваних „челик-Срба“ и „суперправославаца“ коју сам као очекивану и сâм најавио и која је одмах уследила. Веома жалим због оваквог третмана мог текста у *Политици*. То нијам очекивао, а очекивао бих од неких других листова. Ако је био предугачак за један број *Политике*, могао је бити објављен у два наставка; и иначе ће се на ову тему још писати и писати. Да би јавност имала потпуни и прави увид у мој став по овом питању, овде је мој текст дат у целости и у његовом извornom облику.

Епископ Ђако Иринеј

Извор: Епархија бачка

Изложба „Српске палате у Трсту“, коју је видела београдска публика у Етнографском музеју током лета, ауторке Гордане Гордић, представила је двадесетак палата које су подигли виђени Срби у том италијанском граду. Имућне српске породице досељавале су се у Трст већ од 1719. године када је хабзбуршки цар Карло VI прогласио овај град за слободну луку. Поморци, трговци, банкари и занатлије из разних земаља видели су своју шансу у савременом Трсту, а међу њима и знатан број имућних српских породица, углавном из Херцеговине, Боке которске и тада угашене Дубровачке републике. Ова изложба открива да су најрепрезентативније, најмонументалније и најбогатије палате у Трсту саградили Срби, а свака од њих може да буде споменик културе. Према плану из 1862. године, у Трсту су лоциране 62 српске палате, од којих су неке током деценија преправљане или срушене, од којих је двадесет представљено на изложби.

Изложба нам сликовито открива да су српски досељеници у овом граду оставили свој траг. Када је Марија Терезија 1751. године повељом одобрила Србима у Трсту да

подигну своју цркву, оснују црквену општину и отворе школу стекли су се услови да српска црквена заједница постане и културни центар који је окупљао истакнуте ствараоце који су долазили и живели извесно време у Трсту, међу којима су били Доситеј Обрадовић, Вук Каракић, Петар II Петровић Његош, Лукијан Мушићки, Јоаким Вујић, Матија Бан, Јосиф Рајачић, Михаило Обреновић и многи други.

Имућне српске породице трговаца и бродовласника: Куртовићи, Гопчевићи, Шкуљевићи, Вучетићи, Поповићи... задужили су град и имали велике заслуге за његов развој и углед. Стуб окупљања српских и грчких породица била је Црква Светог Спиридона, у којој су заједно вршили богослужења. Била је то барокна једнобродна грађевина са два звоника, саграђена уз Велики канал 1753. године. Век касније, црква је порушена и на истом месту у периоду од 1861. до 1869. Срби су изградили нову Цркву Светог Спиридона у српско-византијском стилу по пројекту ломбардијског архитекте Карла Мачакинија. Мајстори из Милана радили су унутрашње украсавање, декоративне радове изводио је Антонио Креоне, а живо-

Изложба „Српске палате у Трсту“, аутора Гордане Гордић

Најлепше палате, бродови и трговине биле су српске

Изложба „Српске палате у Трсту“ открива нам да су Срби током два и по века живота и рада у овом италијанском граду успели да Трст задуже велелепним грађевинама, од којих је најмонументалнија православна Црква Светог Спиридона, која је била стециште и услов опстанка заједнице. Неке од најлепших тршћанских палата биле су некада српске. Данас су старе породице нестале, нема наследника или су остале њихове палате које су обележиле историју савременог Трста. Срби у Трсту су успели да очувају свој идентитет и остваре своју цивилизацијску еманципацију и да оставе многа духовна и материјална сведочанства своје славе, моћи и свести.

Гордана Гордић, аутор изложбе:

Да ли су неке од ових палата у Трсту задужбине?

– Хтела сам да прикажем све палате. Колико је мени познато, само су Јован Шкуљевић, Сузана Ризнић и породица Куртовић своју имовину оставили Црквоној општини. Ти људи су толико учинили за Србе у Трсту и за све нас својим радом, стваралаштвом и донацијом да заслужују да се о њима направи изложба. Имамо чиме да се поносимо. Једино на палати Шкуљевић постоји плоча на којој пише да је у тој згради после Првог светског рата био вицеконзуљ Иво Андрић. Остале палате нису обележене и то је велика штета. После Београда изложба ће бити представљена у Новом Саду. Надам се да после тога неће завршити у бункеру, волела бих да је види наша дијаспора у Трсту и Чикагу.

пис Ђузепе Бартини. Црква је била у прошлости, а и сада је, место окупљања Србе, којих данас у Трсту има преко десет хиљада.

Један од оснивача српске заједнице, Јово Куртовић, саградио је своју палату 1788. године на Тргу Понте Роко, уз Цркву Светог Спиридона и Велики канал. На том простору, у близини Великог канала, који ће бити окосница новонастајуће Терезијанске четврти, своје палате градиће и остале имућне српске фамилије, правећи елитну српску заједницу. У првој половини XIX века, у Ђузепинској и Франческанској четврти, уз саму риву, наставља се настањивање

имућних Срба у новоизграђеним градским четвртима, па своје палате граде Михајло Вучетић 1825, Матео Ивановић и Христифор Поповић 1825, Христифор Цвијетовић и Александар Ковачевић 1821, Александар Бајовић 1834, Христифор Шкуљевић 1832. и многи други. Градили су и куповали палате које су пројектовали најреномиранији архитекти ондашњег Трста. Према правилнику из 1854. године, палате су морале да буду изграђене у неокласицистичком маниру. Једино је палата Гопчевић одударала јер је власник Спиридон, као заљубљеник у препород и романтизам, фасаду богато де-

корисао ликовима цара Лазара, Милоша Обилића, царице Милице и Косовке Девојке. Српски пословни људи, банкари, трговци и бродовласници имали су договор да нико не може да прода палату неком другом, осим оном ко припада српској заједници у Трсту. Тога су се придржавали све док су старе породице имале наследнике. Данас те породице немају наследнике, палате су промениле власнике или су остале велелепне грађевине као траг српског присуства и утицаја на изградњу и успон Трста као трговинског центра.

Славица Лазић

О десет стратегија манипулације путем медија

гр Александар Раковић

За познатог америчког научника и универзитетског професора Ноама Чомског везује се текст познат под именом „Десет стратегија манипулације људима путем медија“. Заправо, реч је о десет тачака које је, наводно, из научног опуса Ноама Чомског о медијској манипулацији суштински сажео Едуардо Аливерти, аргентински радијски новинар леве оријентације. Аливерти је текст презентовао 25. децембра 2010. у својој емисији „Marca de Radio“ која се еmitује на аргентинским радио-станицама.

Када се текст „Десет стратегија манипулације људима путем медија“ који му је приписан појавио на интернету, Чомски није знао ко стоји иза њега. То су, заправо, у првом тренутку могли да знају само слушаоци Едуарда Аливертија. Међутим, до данас Ноам Чомски није ауторизовао текст „Десет стратегија манипулације људима путем медија“ нити га је прихватио као свој. Има и оних који овај текст приписују француском аутору Силвајну Тимситу и датују га у 2002. годину.

У сваком случају, текст „Десет стратегија манипулације људима путем медија“ постао је феномен на друштвеним мрежама и често се цитира када се говори о отпору манипулацији и срозавању квалитета медија. Довољно је упоредити време до почетка деведесетих година 20. века са овим што се до-гађа данас. У време пре него што су Сједињене Америчке Државе постале једина суперсила, свуда у свету је даван значајан медијски простор високој култури и науци, темељној политици, образовним

емисијама. Медијске звезде су биле јавне личности које су својим научним, културним, спортским и стручним радом заслуживале да досегну то место. Такве особе су биле примерени узори.

Нажалост, данас више није тако. Западном јавношћу сада доминирају особе које могу спадати у друштвени талог: гангстерски реп, ријалити-шоу, старлете, пластична извештаченост и тако даље. Код нас је ситуација истоветна. Као друштвена забава промовишу се: таблоидни медији, турбо-фолк, читав спектар домаћих ријалити шоу програма, особе из криминалног миљеа, наше верзије старлете. Ове особе су постале мерило друштвених вредности, о њима се дискутује, њихов пут се прати. Све је постало инстант.

С друге стране, пристојан свет је стављен на маргину друштвених дешавања. Висока средња класа и средња класа, стубови друштва, практично су у нашој земљи не-стали. Из јавности су уклоњени због тога што у медијској сferи за њих нема места. Наметнут им је и осећај кривице да су неспособни

јер не могу да зараде довољно за пристојан живот својих породица. Ко данас уосталом види узоре у људима који су завршили озбиљне школе? Мало ко пише или говори о науци и високој култури. Ако и пише, све је мање људи који то могу да разумеју. Први пут у нашој историји се догодило да родитељи имају боље образовање од своје деце. Ниједна култура тако не може да напредује.

У нашој земљи се догодио истоветан процес као и на Западу који можемо назвати и „симпсонизацијом друштва“. Док се бавимо последњим крицима моде коју промовишу старлете, док читамо о сулудим расправама које нас прате из емисије у емисију ријалити-програма, док мењамо канале како нас не би узнемирао турбо-фолк, за то време око нас се плету мреже које од преоптерећености јавним садржајима квази-културе уопште не примећујемо или недовољно примећујемо.

Док нам је пажња усмерена ка некултури, само у последњих неколико месеци код нас и у суседним земљама суочили смо се са стра-

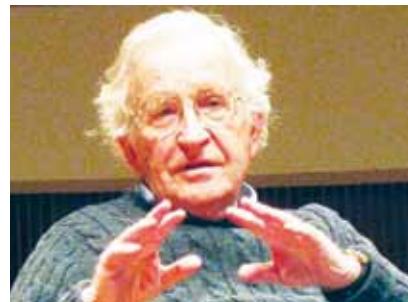

Силвајн Тимсит (фото: El Café Latino)

Едуардо Аливерти (фото: Larazon)

Ноам Чомски (фото: AFP)

шним потресима: од тероризма у Зворнику и Куманову, до камено вања у Сребреници и албанских намера да нам отму средњовековне цркве и манастире на Косову и Метохији. Таласу миграната с Блиског истока смо као добри домаћини пружили уточиште. Ништа од тога нас није снашло одједном. Особе које се озбиљно баве тим кључним питањима давно су упозоравале да нам стиже нова криза.

У наредном делу текста презентујемо „Десет стратегија манипулације људима путем медија“ које се приписују Ноаму Чомском, а иза ауторства се ипак вероватно крије Силвајн Тимсит. Пажљиво прочитајмо сваку од тих тачака и добро промислимо о томе шта смо од тих манипулативних сугестија и сами свесно или подсвесно прихватили. Боље је да о корективима размишљамо што пре.

Десет стратегија манипулације људима путем медија

1. Преусмеравање пажње: Пажњу јавности преусмеравати са важних проблема на неважне. Презапослити јавност поплавом небитних информација, да људи не би размишљали и стекли основна сазнања у разумевању света.

2. Стварање проблема: Та метода се назива и „проблем–реаговање–решење“. Треба створити проблем, да би део јавности реаговао на њега. На пример: изазвати и преносити насиље са наме-

ром, да јавност лакше прихвати ограничавање слободе, економску кризу или да би се оправдало рушење социјалне државе.

3. Поступност промена: Да би јавност пристала на неку неприхватљиву меру, уводити је постепено, „на кашичицу“, месецима и годинама. Промене, које би могле да изазову отпор, ако би биле изведене нагло и у кратком временском року, биће спроведене политиком малих корака. Свет се тако временом мења, а да то не буди свест о променама.

4. Одлагање: Још један начин за припремање јавности на непопуларне промене је да се најављују много раније, унапред. Људи тако не осете одједном сву тежину промена, јер се претходно привикавају на саму идеје о промени. Сем тога и „заједничка нада у болу будућности“ олакшава њихово прихватање.

5. Употреба децијег језика: Када се одраслима обраћају као кад се говори деци, постижемо два корисна учинка: јавност потискује своју критичку свест и порука има снажније дејство на људе. Тада сугестивни механизам у великој мери се користи и приликом рекламирања.

6. Буђење емоција: Злоупотреба емоција је класична техника, која се користи у изазивању кратког споја, приликом разумног просуђивања. Критичку свест замењују емотивни импулси (бес, страх, и тако даље). Употреба емотивног регистра омогућава приступ не-

свесном, па је касније могуће на том нивоу спровести идеје, жеље, бриге, бојазни или принуду, или пак изазвати одређена понашања.

7. Незнавање: Сиромашњим слојевима треба онемогућити приступ механизмима разумевања манипулације њиховим пристанком. Квалитет образовања нижих друштвених слојева треба да буде што слабији или испод просека, да би понор између образовања виших и нижих слојева остао непремостив.

8. Величање глупости: Јавност треба подстицати у прихватању просечности. Потребно је убедити људе да је (ин, у моди), пожељно бити глуп, вулгаран и неук. Истовремено треба изазивати отпор према култури и науци.

9. Стварање осећаја кривице: Треба убедити сваког појединца да је само и искључиво он одговоран за сопствену несрећу, услед оскудног знања, ограничених способности, или недовољног труда. Тако несигуран и потцењен појединац, оптерећен осећајем кривице, одустаће од тражења правих узрока свог положаја и побуне против економског система.

10. Злоупotreba знања: Брз развој науке у последњих педесет година ствара растућу провалију између знања јавности и оних који га поседују и користе, владајуће елите. „Систем“, заслугом биологије, неуробиологије и практичне психологије, има приступ напредном знању о човеку и на физичком и на психичком плану.

Књига *Из Ја-Града у Ти-Град* Мирсини Вигопулу била је подстицај да се Нина Линта упусти у стваралачки пројекат

Из Ја-Града у Ти-Град

Саша Велимир

„Овом представом се едуктивно, поред забавног карактера, утиче на децу, показујући им како се добро добрим враћа, како својим малим доприносима, променама става, можемо наше Ја учинити другачијим и више значајним, чинећи несебично и с радошћу, не мислећи прво на себе и на своју добит“.

Наша деца се кроз званични систем образовања упознају са елементарним основама православне вере. Кроз приватно, породично васпитање, и кроз веронауку едукују се у хришћанском духу. Међутим, овом приликом бих издвојила и упознала вас са једним практичним примером, значајним спомена.

Књига *Из Ја-Града у Ти-Град* Мирсини Вигопулу била је подстицај да се Нина Линта упусти у стваралачки пројекат. Наиме, како у својству глумице, тако и редитељке и самосталног продуцента, ауторски се заложила за реализацију представе по истоименој књизи.

На почетку самог разговора, Нина нас је упознала са чињеницом да је пред сам почетак реализације представе прво добила благослов и одобрење Владике бачког Иринеја за сценску адаптацију књиге *Из Ја-Града у Ти-Град*. То је пре свега био предуслов да уђе у један стваралачки процес.

У овој представи акценат је на породици и ненасиљу, љубави и добру. Живимо у свету који је пун лоших утицаја у дечијем окружењу – компјутери, телевизија, улица – међутим, најважнија карика тог ланца је породица – она је добар основ за здраво дете, право уточиште од свеприсутног насиља. Ауторка представе сматра да „дајући сигурност и учећи децу поштењу, задатак бива испуњен, а хармонична заједница даје добру шансу за здраве људе“.

Од Нине сазнајемо и да је она професионална глумица, завршила је

Факултет драмских уметности у Београду, у класи Владимира Јевтовића. Радила је на представама у Народном позоришту у Београду, позориштима Битеф, Славија и Дадов, затим у Народном позоришту Кикинда и у Позоришту „Стерија“ у Вршцу, затим на филму и у бројним телевизијским емисијама и серијама.

Како сте заправо дошли на идеју да направите представу по књизи *Из Ја-Града у Ти-Град*?

– Лични разлози су пре свега били у игри. Била сам у сукобу сама са собом, стога сам се окренула Цркви. Почела сам да идем по манастирима и црквама, и тамо да налазим свој спас и мир. Одлазећи у Цркву окренула сам се читању различите литературе, понајвише је ту била литература богословског карактера, као и психологија, тражећи оно што је пријемчиво мојој души. Једна пријатељица ми је поменула књигу *Из Ја-Града у Ти-Град*, тако да сам је на њену иницијативу одмах набавила. С том књигом нашла сам све у једном. Заправо кроз сије приче, путешествије једног дечака, становника Ја-Града, пролазимо кроз сопствено путешествије са жељом да стигнемо до Ти-Града. Тај дечак научиће на том путу да се у животу треба помучити, бити стрпљив, чути друге, ослушкавати себе, чинити добро на прави начин, а при томе – радовати се! Сматрам да је у њој све сажето и прилагођено обичном човеку, и да се самим тим могу приближити многе ствари. Такође, не посматрам је као

књигу намењену искључиво деци, већ универзалним штивом. Писана је једноставним језиком, и у себи садржи зрелост која нас учи добрым делима. Даје нам животне примере кроз које смо сви прошли, и тиме се с њом и поистовећујемо. Спознавши све то пао ми је на памет да би било добро направити представу по њој.

Која је била намера, односно који сте ефекат желели да постигнете стварајући ову представу?

– Намера ми је била да се овом представом едуктивно, поред забавног карактера, утиче на децу, показујући им како се добро добрим враћа, како својим малим доприносима, променама става, можемо наше Ја учинити другачијим и више значајним, чинећи несебично и с радошћу, не мислећи прво на себе и на своју добит. Указујући деци на духовне вредности, нематеријалне, као и постављајући фокус радње ван њих самих.

Како је текао сам процес реализације представе?

– Након добијања благослова, отишла сам у манастир Манасија, где сам провела један дужи период. Тамо сам заправо и урадила драматизацију на ову књигу. Надахнута причом из *Из Ја-Града у Ти-Град*, за три дана и три ноћи сам све завршила. Имала сам визију како све да изведем, а да при томе буде мобилна представа. Изрежирана је тако да нема много глумаца, с обзиром на то колико је ликова у самој при-

чи. Неке делове сам избацила јер су били сувишни за представу, или пак нису били згодни да се прилагоде сценском извођењу. Трудила сам се да је што једноставније изрежирам и направим доступном пресвега деци.

Када сам је реализовала у потпуности, некако је све даље било вођено Божијим промислом. Отворен је конкурс Министарства културе и информисања, за који сам сасвим случајно сазнала, са потребом за различитим пројектима. Предложила сам тадашњем Позоришту „Стерија“ у ком сам играла, да конкуришемо заједно, на шта су они врло радо одговорили. Од тада у јако кратком временском року смо добили подршку и реализовали је у потпуности. На почетку се представа играла на малој сцени, међутим како је интересовање расло пребацили смо се и на велику сцену, како бисмо угостили више посетилаца. Оно што је лепо у овој мојој причи је то што су људи из овог позоришта имали довољно поверења у мене да ћу изгурати читав пројекат, иако нисам редитељ, а међусобно поверење се још једном показало као позитивна ствар, јер су самим тим била отворена врата да прича *Из Ја-Града у Ти-Град* заживи.

Шта се даље дешавало са представом?

– Након бројних играња, и веома позитивних реакција, одлучила сам да би било добро приказати је и осталој деци, изван Вршца. Добила сам бројне похвале, што ми је дало додатне снаге и мотивацije да се упустим у самосталне наступе, без институционалних оквира. И од тад представа креће на пут, и почиње да живи кроз самосталну трупу по читавој Србији. Гостовали смо по бројним културним центрима и васпитно-образовним установама.

„Сматрам да је у овој књизи све сажето и прилагођено обичном човеку, и да се самим тим могу приближити многе ствари. Такође, не посматрам је као књигу намењену искључиво деци, већ универзалним штивом. Писана је једноставним језиком, и у себи садржи зрељост која нас учи добрим делима. Даје нам животне примере кроз које смо сви прошли, и тиме се са њом и поистовећујемо. Спомнавши све то пало ми је на памет да би било добро направити представу по њој.“

Да ли је постојала бојазност поводом даљег самосталног извођења представе?

– Када радиш на неком пројекту, увек имаш сумњу. У мом случају је то било и на нивоу редитеља, али и на нивоу глумца. Сумњала сам све време да ли ће испasti добро, да ли ће се свидети публици, и да ли ће бити прихваћена. С друге стране, била сам спремна и на то да ћу наилазити и на негативне коментаре ако изађем у ширу јавност, јер има људи који нису верујући и не иду у Цркву, а индиректно се говори и о томе. Међутим, после бројних извођења, стекла сам сигурност и самопоуздање да сам заправо урадила добар посао.

Ова представа је понекад била промовисана и као представа у циљу борбе против насиља. Можеш ли нам рећи нешто више о томе?

– Да, ово је једна тиха и мирна прича против насиља. То је заправо прича о ненасиљу, учи нас да не будемо себични и саможиви, и како да помажемо другима. Едукује пре свега децу да постоји и онај други, и да би о њему требало да водимо рачуна. Учи нас другарству.

Како су деца прихватали представу?

– Деца су најискренија, и веома лако препознају добре за разлику од лоших ствари. Навијају када треба да се навија, али исто тако и осуђују када је неприкладно понашање. Најмађи, који понекад у потпуности не разумеју читаву причу, уживају у њеном извођењу, јер њен визуелни идентитет плени.

Шта Вама лично значи ова представа, и читав њен процес стварања?

– Мени ова представа значи много, зато што сам себе путем књиге, а и саме предста-

ве лечила и излечила. Сам процес стварања, као и даља реализација у јавности представљала је крај мојих личних проблема. На тај начин сам ставила тачку на одређену животну фазу. Уз књигу *Из Ја-Града у Ти-Град* сам схватила да Бог постоји. Нешто ново сам научила, а то је пре свега да живот има смисла. За мене је то био пут излечења који ме је одржао до дан-данас.

Где сте све гостовали?

– Представа је изведена више од 600 пута, и играли смо по целој Србији, једноставно се прочуло и били смо веома тражени. Готово да нема већег града где нисмо били. Такође, са представом смо гостовали и по бројним фестивалима.

Нина нам је такође рекла да „поред професионалних глумаца (Стефан Радоњић, Маја Матијевић и њене маленкости), који причу одигравају, сценографија и костими, на посебан начин доприносе слици и граде компактни призор. Реч, слика и музика заједно учествују у вишеслојној едукацији, јер и визуелни идентитет Ја-Града и Ти-Града и свих актера, дочарају оно што глумци речима казују.“

Кроз даље истраживање сазнала сам да о овој представи сведоче бројни утисци. Нпр. позоришна редитељка Анђелка Николић истакла је да тајна успеха и велике комуникативности ове представе заправо лежи у изванредном споју њене уметничке радозналости и посвећености, глумачке спонтаности, и способности да се са позорнице препознају реакције, али и потребе малих гледалаца, и високих естетских критеријума. Истиче визуелну атрактивност, и уметничку оригиналност која је чини додатно занимљивом како за децу, којима је примарно намењена, тако и одраслима. Такође сматра да и „у тренутку опште кризе – економске, али и кризе свих вредности – дечија популација се неретко перципира као захвална циљна група за производе и садржаје који им се нуде без пажљиве селекције. Ова представа издаваја се по томе што у себи спаја важну етичку и педагошку функцију (кроз бављење темама великородности, духовне ширине, развијања осећања одговорности и савести) и естетску функцију (развијање укуса детета кроз нуђење комуникативног, а квалитетног уметничког садржаја).“

За крај бих издвојила још један утисак и препоруку – Наташе Дракулић, уреднице Редакције децијег и школског програма РТС-а: „После дугог времена, лепо је срести овакав драмски предлог – запањујуће једноставну а опет веома сложену причу у њеној основној идеји. Себичност, сујета, его – који нас воде у самоуништење пролазна су основа ове приче. Њима се приступа једноставно, јасним сликама, без икаквих маски. Такође без маски и без увијања даје се и решење – ја које постаје ши када се научимо несебичности.“ Такође је истакла да је овај комад преко потребан данашњој деци која су „пре свега окружена најмодернијим играчкама и видеогрицама које им доносе лажни утисак заједнице и окрећу их себи самима. Заједница је само када су са другом децом, када се играју, када уче да деле и дају“. ■

1200 ГОДИНА ОД РОЂЕЊА И 1130 ГОДИНА ОД УПОКОЈЕЊА ПРОСВЕТИТЕЉА СЛОВЕНА

Свети равноапостолни Методије

(други део)

гр Ксенија Кончаревић

Xристијанизација и културни успон Бугарске нужно су изазвали и негативну реакцију, која је своје оличење добила у буни под вођством најстаријег Борисовог сина Владимира – Расате (893), који се нашао на челу државе по добровољном очевом одласку у манастир. Покушај враћања на паганство и опасност од осуђивања далекосежних политичких и културних замисли примораће Бориса да на неко време скине са себе расу и лати се мача. У овом судбоносном сукобу Владимир доживљава пораз, а Борис сазива знаменити Преславски сабор, који доноси одлуку да званични језик буде словенски и да се престоница из Плиске пресели у Преслав. На престо ступа најмлађи Борисов син Симеон.

Године Симеонове владавине (893–927) за Бугарску ће бити изузетно плодоносне на војном, политичком, културном плану. Бугарска постаје велика сила, моћан политички и војни противник Византије; границе јој се шире до Јадранског мора на западу и Егејског мора на југу; Симеон себе проглашава за првог бугарског цара и добија међународно признање; Бугарска Црква постаје аутокефална, и 919. поставља првог бугарског Патријарха. На културном плану ове три деценије обележене су богатом продукцијом оригиналне и преводне књижевности, због чега се називају „златним добом“ бугарске културе (Симеон је, иначе, у младости завршио прослављену Магнаврску академију у Константинопољу, исту ону академију у којој је образовање стекао и Кирило;

одлично је владао грчким језиком, због чега су га хроничари називали „полугрком“; показао се као издашни мецена многих значајних културних, посебно преводилачких, подухвата). У овој епоси, поред већ поменутих Климента Охридског и Константина Преславског, стварају Црноризац Храбар, Јован Егзарх и други истакнути књижевници.

Међутим, доба успона неће дugo трајати. За владе византијског императора Јована Цимискија заузета је и опустошена источна Бугарска (971), бугарски цар Борис II лишен је престола, Бугарска Црква поново потпада у зависност од Византијске, са статусом архиепископије. Западни део земље, са средиштем у Охриду, остаје непокорен, пружа отпор, али до расплета долази кроз четрдесетак година, када византијски цар Василије II разбија бугарске трупе код Беласице (1014), после чега читава земља постаје само заостала северна провинија Византијске империје, у којој више неће бити подстицаја за културна и духовна прегнућа. Ипак, лишена подршке „одозго“, бугарска књижевност развија се захваљујући напорима „одоздо“, из народа: у народној средини, тако, настаје знаменито *Житије Пребогданог Јована Рилског*, великог подвижника из 10. века. Ово је и доба литерарне делатности учених грчких јерараха, попут Теофилакта Охридског, Димитрија Хоматијана и других.

Крајем 12. века Бугарска ће се, после дуготрајне оружане борбе коју су предводили Асен и Петар, великаши из Трнова, ослободити од византијског јарма. Следећи век донеће вас-

постављање самосталне Бугарске Патријаршије (1235), економски и културни успон земље. Књижевна делатност поново доживљава успон, развијајући се у духу исихазма, а њен најеминентнији представник тога до-ба јесте славни хагиограф и панегиричар Јефтимије Трновски, чије дело настављају (изван граница Бугарске) Константин Философ, Митрополит Кипријан, Григорије Цамблак. Пад Бугарске под турско ропство означиће крај блиставе линије развоја словенске писмености и културе која своје порекло води од словенских правоапостола Кирила и Методија.

Враћајући се на делатност ученика и непосредних следбеника Солунске браће, констатовашемо да су они све сфере те делатности преузели од својих учитеља, а затим их унапредили и обогатили. Тако, када је реч о превођењу, ученици су (у до-ба Првог бугарског царства) реконструисали Методијев превод Светог Писма, који се био сачувао само делимично (изгубљени фрагменти били су преведени поново). У области превођења богословске литературе ученици одмичу даље у односу на Првоапостоле словенске: Константин Преславски преводи *Беседе проптих аријанаца* Св. Атанасија Александријског – један од капиталних споменика византијске теолошке и полемичке мисли, тумачења Св. Литургије Св. Германа, Патријарха Константинопольског, док Јован Егзарх предузима смели покушај да преведе трећи део списка Св. Јована Дамаскина *Источник знања*, где се под називом *Тачно изложение православне вере* предочавају истине православне догматике (овај спис се од момента појаве па све до краја средњег века сматрао најзначајнијим делом које излаже систем православне теологије). Поред тога, исти аутор ствара *Шестоднев* на основу истоименог дела Св. Василија Великог. Текстолошке анализе показују да је Јован Егзарх имао доста слободан приступ превођењу, односно да је по свом нахођењу из оригинала неке делове изузимао, а друге проширио и допуњавао материјалима из других извора. У оригиналном стваралаштву ученици се нарочи-

Средњовековне минијатуре: Св. Методије са два бразописца преводи са грчког на словенски језик; испод је изображен бој Бугара са Угарима 895. године, и бекство цара Симеона из опсаднутог Доростола (Силистре) [Радзивиловски летопис, Fol. 14r (15. век)] (фото: wikipedia.org)

то истичу у жанру омилија. Још су Света браћа створила прве обрасце проповеди на словенском језику (као пример може послужити, рецимо, Методијева проповед сачувана у саставу *Ключевог зборника*), али су њихови ученици у овој области постигли знатно више: Константин Преславски пише циклус проповеди на еванђелске текстове који се читају на недељним службама, у великој мери се ослањајући на дела Св. Јована Златоуста; Јован Егзарх такође пише низ беседа. У химнографији темељ такође поставља Константин

својим знаменитим *Пројласом*, написаним још у Великој Моравској, да би тај жанр даље развијали Константин Преславски (*Азбуна молитва, Пројлас уз Еванђеље, Служба Св. Методију*), Св. Наум Охридски (канон Св. апостолу Андреју Прозваном). Ученици су својим оригиналним химнографским остварењима обогатили скоро све типове богослужбених књига: службене миже, триоде, Требник, можда и Октоих. Најзад, стварање волуминозних антологија светоотачких текстова (*Изборник цара Симеона, Златосиштуј*) ➔

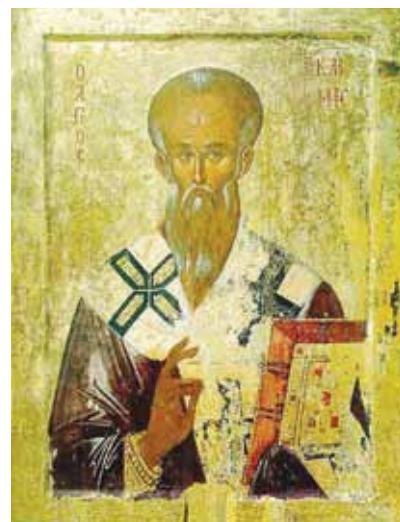
такође је представљало поље делатности настављача дела Св. Кирила и Методија.

Међу ученицима словенских раноапостолних просветитеља посебно место заузима Св. Климент, Архиепископ Охридски (иначе, међу епископима Цркве Христове први Словен). Ниједно од сачуваних његових дела (а до наших дана сачувало се више његових списка) није написано по „наруџбини“, одн. на захтев цара Бориса или Симеона; сви су изгледи да његове везе са преславским двором нису биле тако тесне као у случају Константина Преславског или Јована Егзарха. Међутим, основана је претпоставка да су управо у њему сви видели највећег настављача кирило-методијевске традиције, у прилог чemu иде и подatak да је управо он написао *Похвалу Кирилу* – један од првих споменика који су подизали култ оснивача словенске писмености.

Свети Климент Охридски свој основни задатак видео је у просвећивању пастве. Жанру проповеди припада 15 његових сачуваних дела. Климентове поучне беседе, обично посвећене успомени на неки еванђелски догађај или на угоднике Божије чији се спомен слави одређеног дана, биле су намењене најширем кругу слушалаца, неофитима којима је једноставним, приступачним језиком и стилом требало разјаснити основе хришћанске вере; овде је аутор свесно ограничавао своје стваралачке способности у име постизања мисионарског циља. У похвальным беседама, међутим, он се показује као велики уметник речи, бриљантан стилиста који влада богатим спектром стилско-језичких средстава. Климент Охридски аутор је и низа химнографских остварења (стихире на Рождество Христово, канон Евтимију Великом, канон у служби на дан Полагања ризе Пресвете Богородице у Влахерни).

Култ Светог Климента након његовог упокојења био је ограничен на узак круг његових сатрудника и ученика и сведен на локални ниво (манастир Св. Пантелејмона у Охриду, где је светитељ сахрањен). Када је Охрид постао црквено средиште првог реда, у рангу центра Архиепи-

скопије, почиње да се уздиже и култ патрона ове катедре – Светог Клиmenta и Тивериопольских мученика, те им се пишу службе, житија и похвале. У јачању култа Св. Клиmenta, а тиме и даљој афирмацији словенске писмености и свеукупне кирило-методијевске традиције, посебно ће се истакти Теофилакт Охридски и Димитрије Хоматијан.

Св. Климент Охридски (wikimedia.org)

Теофилакт, Архиепископ Охридски, добио је образовање код највећег византијског философа и ерудите Михаила Псела, чиме је ушао у најужи круг византијске интелектуалне елите. Оставил је за собом богат опус: тумачење свих књига Новог Завета (осим Откривења Св. Јована Богослова) и многих старозаветних дела (псалама и 12 „малих пророка“), омилије, хагиографско и епистоларно наслеђе. Постављање на Охридску катедру, које је дошло од императора лично, представљало је знак високог поверења које је дом Комнина гајио према њему. Сам Теофилакт ово је, међутим, доживео веома болно: осећао се као да је у изгнанству, сметала му је грубост и примитивизам локалног становништва. Ипак, својим архијепископским обавезама он је приступио крајње одговорно, а хагиографије које је написао – *Мучеништво и јеђинасћ Тивериопольских свештеномученика и Житије Клименташа Охридског* – знатно ће допринети даљем подизању значаја и ранга повериене му Архијепископије.

За западне области Првог бугарског царства, које улазе у састав

Охридске Архијепископије (од 1037. до 1180-их год. Охрид постаје чак и средиште аутокефалне Цркве са грчким Архијепископом на челу и са грчким епископатом), карактеристично је дуготрајно – у поређењу са источном Бугарском – коришћење глагољске азбуке, напоредо са ћирилицом. Активна употреба глагољице у овим пределима трајала је барем до 12. века; тачно датирање није могуће, с обзиром на чињеницу да не располажемо глагољским рукописима који би имали забележен податак о времену када су настали). У прилог тези да крајем 12. века глагољица излази из активне употребе иде чињеница да се у то доба најзападније словенске области везане за охридску традицију – Србија и Босна, и поред тога што се граниче са Хрватском и Далмацијом као земљама где ће глагољица најдуже опстати, опредељују за прелазак на чисто ћириличку писменост. На ово указују споменици настали у Србији и Босни у ово доба, који су без изузетка писани ћирилицом: Мирослављево јеванђеље (између 1180. и 1190), Вукањово (око 1200), Еванђеље и Житије Св. Јована Богослова, Повеља бана Кулина (1187) и два натписа из његовог доба нађена у Босни. При томе, веома је тешко казати да ли су се ова два писма диференцирала према конфесионалном критеријуму (тако да глагољица буде писмо римокатолика, а ћирилица – православних). На први поглед, рекло би се да је тако, ако се узме у обзир доминација глагољице у хрватско-далматинским, а ћирилице у српским крајевима; међутим, ћириличка писменост егзистирала је у римокатоличкој Далмацији током читавог средњег века (истина, само у документацији), док је Босна, у којој се развија ћириличка писменост, у то доба потчињена римокатоличким владарима – угарским краљевима.

Пасивна употреба глагољице код православних (коришћење глагољичких књига у богослужењу) очувала се ипак дуже, и после 12. века. Временом се сфера употребе глагољице сужава, сводећи се на улогу својеврсног „тајнописа“, или пак сведочанства о ерудицији преписи-

вача. Ово није карактеристично само за јужнословенске крајеве: иста тенденција постојала је и у источнословенској писмености.

С друге стране, парадоксално је то да се у раној западнобугарској и српској епиграфици, у доба када у писању књига на овом подручју доминира глагољица, примењује готово искључиво ћирилица. Сви рани натписи са овог подручја (Самуилов, 993. год.; Варошки, 996; Битољски, 1015–1016; Темнићки, 11. в.; жупана Горда с почетка 12. в.) уклесани су ћирилицом; изузетак представља једино натпис урађен мешовитом графијом – глагољском и ћирилском – из Цркве Светих Арханђела у манастиру Св. Наума на обали Охридског језера, који још није у потпуности дешифрован.

Конзервативизам охридског културног подручја у погледу употребе глагољице, одложен и успорен прелазак на ћирилицу могу се објаснити, по свој прилици, специфичношћу црквене и историјско-културне ситуације настале услед постепеног губитка статуса ове некад утицајне Архиепископије и културног средишта, које се грчевито бори да што дуже чува сва обележја некадашње моћи и величине, укључујући и тековине културе. Да би се ово потпуније разумело, навешћемо неколико података о успону Охридске Архиепископије: у доба непосредно након упокојења Св. Наума (910) и Св. Климента (916) Охрид представља најзначајнији културни центар Првог царства, а затим државе комитопула, док у црквеноадминистративном погледу има статус једног од епархијских средишта аутокефалне Бугарске Цркве; од 997, наредне четири деценије, Охрид је центар аутокефалне Бугарске Цркве; од 1037. до 80-их година 12. века он задржава овај статус, једино што аутокефалну Цркву чије је овај град средиште сада предводе грчки Архиепископ и грчки епископат; међутим, од 80-их година 12. века долази до сужавања територија под јурисдикцијом Архиепископије на рачун српских и северозападних бугарских крајева, који улазе у државу Немањића и у Друго бугарско царство. Деграда-

Култ Светог Клиmenta након његовог упокојења био је ограничен на узак круг његових сатрудника и ученика и сведен на локални ниво (манастир Св. Пантелејмона у Охриду, где је светитељ сахрањен). Када је Охрид постао црквено средиште првог реда, у рангу центра Архиепископије, почиње да се уздиже и култ патрона ове катедре – Светог Клиmenta и Тивериопольских мученика, те им се пишу службе, житија и похвале. Ујачању култа Св. Клиmenta, а тиме и даљој афирмацији словенске писмености и свеукупне ћирило-методијевске традиције, посебно ће се истаћи Теофилакт Охридски и Димитрије Хоматијан.

цији Охрида додатно ће допринети деоба територије Архиепископије након заузећа Константинопоља од крсташа и стварања Латинске империје (1204). Најзад, кулминација кризе биће достигнута заузећем Македоније од Ивана Асена II (1230).

Словенска култура свој највећи успон на територији Охридске Архиепископије доживљава у доба Првог царства и државе комитопула (10. век). Са продором грчког утицаја доћи ће до социјалне маргинализације словенске културе (Црквом управљају грчки јерарси, а словенска елита се јелинизује и сели у друге регионе Империје) и снижавања њеног статуса (са словенског се прелази на грчко богослужење, најпре у катедралним храмовима, градским и приградским манастирима, а затим овај процес узима мања и друге). Присутна је и децентрализација културе – уместо некадашњег развоја у једном великому средишту, културна делатност преноси се у више мањих, међу собом неретко доста слабо повезаних места (везе међу тим мањим културним центрима остваривале су се углавном на основу личних контаката појединачних књижевника и утицаја неформалних ауторитета). Сам Охрид губи контакте са другим словенским срединама, које је у претходним периодима активно одржавао, неки пут и посредно – преко Преслава. Повољнији услови за даљи развој словенске културе и писмености биће створени у областима које се граниче са западнобугарским ареалом, пре свега у српским земљама.

Од 80-их година 11. века велики део српских области ослобађа се од власти Империје; предузима се активна изградња храмова, пре свега у долини Лима (крај 11. – прва полу-

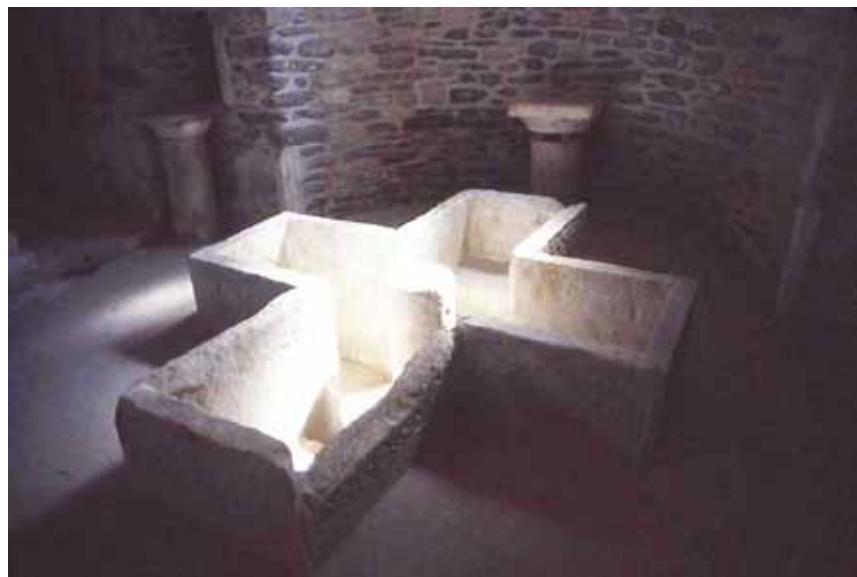
вина 12. в.); у богослужењу и писмености у Рашкој се чува и подржава словенска традиција као својеврсна противтежа латинским и грчким тенденцијама, тако да однос према култури постаје један од најбитнијих елемената борбе за самосталност. Задобијање аутокефалности 1219. представљаће додатни снажни стимулус за преписивање књига и свеукупну просветитељско-културну делатност. При томе, нова српска традиција формираће се како под источноСловенским утицајем (који се поприма посредством Атоса), тако, у ништа мањој мери, захваљујући благотворном утицају дрвног охридског наслеђа.

Временом ће Српска Црква и њена књижевна традиција одиграти значајну улогу у обнављању и подизању словенске културе практично на читавој територији Охридске Архиепископије, по свој прилици битнију од оне што ју је одиграла источнобугарска писменост. Ширење Србије на југ, започето у последњој четвртини 13. века, за Милутинове владавине, допринеће обнављању словенске културе у Македонији и пресудно утицати на њен даљи развој не само до потпадања под турско ропство, него и касније.

Ово кратко подсећање на импресивно преводилачко дело Светог Методија и на даље ширење културе на словенском језику скроман је допринос обележавању јубилеја у коме данас учествују посленици науке, културе и духовности свих словенских и великог броја европских земаља. Уверени смо да ће то дело инспирисати и будуће генерације на нова прегнућа и пре свега на очување националног, културног и духовног идентитета словенских у дијалогу са другим народима.

– Из православне ризнице тумачења Светог Писма –

Место хришћанскога новога рођења:
крстionица у Цркви
Пресвете Богородице
„са сто врата“ (Παναγία
η Εκατονταπύλιανή)
у рановизантijском
храмовном
комплексу на острву
Парос у Грчкој (фото:
[wikipedia.org](#))

Философија у Колоси (Кол. 2, 8)

(други део)

gr Предраг Драчукиновић

8 штама. Пазите на г

и празном преваром, по предању људском, по науци света, а не по Христу.“ Из овога стиха произлази да је Апостол Павле имао негативан однос према философији. Да ли се овде заправо ради о одбацивању философије уопште или неке конкретне философије?

Ако се мисли на неку посебну философију, о којој философији је реч?

Јудејско порекло философије

Из свега наведеног у претходним излагањима чини се да је јудејско порекло колошанске философије извесно. Нарочито помињање јела и пића и суботе (2, 16) указује на то да се ради о настојањима неких колошанских хришћана да веру у Христа оставе тесно везаном за јудејство, за које су разликовање чистих и нечистих јела и држање суботе били од суштинског значаја за верски идентитет. Сасвим је могуће да се у 2, 11очитава подемика са

потребом обрезања: „У Њему ви и обрезани бисте обрезањем не-рукотвореним...“

Јудеохришћани у Колоси

Заступници проблематичног учења су dakле највероватније били јудеохришћани, односно Јевреји из дијаспоре настањени у Колоси, који су прихватили Исуса Христа као Месију, али догађај Крста и Васкрсења нису сматрали апсолутно радикалним резом у историји спасења, већ су сматрали да је испуњавање ју-

дејских прописа и даље конститутивно за хришћански идентитет. При томе они су веровали да имају посебан однос са анђелима. Успостављање разних религијских односа са анђелима било је прилично раширено у народној побожности Јевреја. Слични јудеохришћански кругови познати су нам и из још неких списка Новога Завета, нпр. „слаби у вери“ из Рим. 14, 2–6, хришћани у Галатији који су поред крштења захтевали и поштовање јудејског Закона у виду обрезања, различивања чистих и нечистих јела и држања суботе, као и они против

којих се води оштра полемика у Пастирским посланицама (Тит. 1, 14; 1. Тим. 4, 3).

Философија као апсолутанизована теологија

Целокупно учење и пракса ових јудеохришћана били су утемељени на извесној философији, односно философија је служила као теоријско осмишљавање верских пракси. Могуће је да су јудеохришћани против којих Апостол полемише, сами своје учење називали философијом или да је оно од осталих било схватано као философија. Ова њихова философија је свакако била религијска философија или теологија. Кокошанска философија се историјски може сместити у период преосмишљавања јудејства у оквиру хришћанства, односно хришћанства у оквиру јудејства. За многе Јевреје који су поверовали у Христа као Месију и који су делили са Апостолом Павлом основне истине вере изложене у христолошкој химни у Кол. (1, 15–20) није било једноставно да у потпуности одустану од својих верских пракси које су се састојале у испуњавању прописа који воде порекло од самога Бога.

За Апостола Павла то није био проблем, као што се јасно види из Рим. 14, 1: „А слабога у вери примајте, без расправљања о мишљењима“ (уп. такође 14, 10.22).

Њему је било јасно да и Јевреји и незнабоши поставши хришћани не могу направити потпун раскид са својим верским и културолошким наслеђем. Навикли на извесне религијске изразе, они могу да наставе да их практикују у оквиру Цркве као заједнице у Христу. Тако нпр. иако Апостол није нарочито це-

ва апсолутанизована и постављена као захтев пред све остale. Очигледно је да су јудеохришћани у Колоси изградили философију о томе шта значи бити хришћанин и како се угађа Богу. Потом су ту своју философију апсолутизовали и наметали другима. То је оно што је засметало Апостолу. Јудеохришћани из Колосе се не

задовољавају да своју различитост у верском изразу практикују унутар Цркве „обучени у љубав која је свеза савршенства“ (4, 14), него у већ укорењеној, назиданој, утврђеној и наученој апостолској Цркви (2, 7) обмањују верне једном философијом живљења која се намеће као црквени модел. Овакви захтеви, одакле год да долазе, углавном су елитистички и неминовно искључују велики део заједнице из учешћа у претпостављеном моделу црквеног живота (нпр. претерана аскеза, визије и сл.).

Закључак

Историјски се може формирати само груба и несигурна скица онога што је била кокошанска философија. Остаје, међутим, да се нагласи да Апостол Павле овде осуђује не философију уопште, философију као љубав према мудрости, већ једну философију, тј. теологију која разграђује црквени живот, утолико што уноси неред у поредак црквених вредности и намеће терет непотребних прописа на оне који пак теже моралном савршенству обучени у новога човека, „који се обнавља за познање, према лицу онога који га је саздао“ (3, 10).

Икона Св. Апостола Павла из збирке Црквено-археолошког кабинета Московске духовне академије, живописана око 1550. године (извор: wikimedia.org)

нио глосолалију, он допушта да она буде негована међу хришћанима (углавном из незнабоштва) у Коринту. Међутим, за Апостола Павла су увек постојале битне и мање битне пројаве вере (уп. 1. Кор. 14, 5.19). Кључна је била љубав међу хришћанима (1. Кор. 13). Љубав је, међутим, угрожена и релативизована онда када једни од својих верских убеђења и пракси почну да праве философију, односно када њихово виђење и њихова пракса би-

лософија. Остаје, међутим, да се нагласи да Апостол Павле овде осуђује не философију уопште, философију као љубав према мудрости, већ једну философију, тј. теологију која разграђује црквени живот, утолико што уноси неред у поредак црквених вредности и намеће терет непотребних прописа на оне који пак теже моралном савршенству обучени у новога човека, „који се обнавља за познање, према лицу онога који га је саздао“ (3, 10).

Библијско воће: смоква

Милена Стевановић

Још један занимљив плод са дрвета у фокусу. Гаји се од давнина и има значајну улогу у Библији, у којој се помиње преко педесет пута. Као дивља (2. Дн. 1, 15) расте на сувим и сунчаним областима, а за њено распостирање заслужна је једна посебна врста осе која врши опрашивашање. Смоква је значајна за околину и симбол је обиља у врту (Ам. 4, 9). Иако мала растом, поред дивног воћа, има густо распоређено лишће и пружа хлад и свежину током летњих врућина. Поседује продоран коренов систем којим долази до подземних вода што јој омогућава да расте на свим подлогама, земљаним и стеновитим, чак и у централним градским срединама.

Читаво Средоземље је заокупила дајући воће слатко као мед. Једно је од најраније култивисаних дрвeta на територији Егејског мора и Леванта.

Амблем је просперитета код Римљана. Веома распрострањена у античко доба (сл. 1), користила се свежа и сушена. Прозвана је „храном сиромаха“. И пустинјаци су се радо хранили смоквама, јер је смоква изузетно хранљива. Ова мекана и лепо обликована воћка, разликује се од других јер је целокупна јестива. Стабло има млечни зарез у кори који садржи и петељка плода. Као животни сок. Користи се у терапеутске сврхе.

Код Египћана је дрво живота. Има иницијацијско значење и осликана је на зидовима гробница.

Њена библијска прича почиње у Рајском врту. Окусивши плод са Дрвета познања добра и зла, Адам и Ева су спознали своју гост и прекрили је смоквиним

лишћем (сл. 2) од кога су направили прегаче (Пост. 3, 7). Постоји извесна загонетка о ком се воћу заиста ради на Дрвету познања добра и зла, јер сам библијски наратив не наводи име. Неки Свети Оци сматрају да забрањено воће није била јабука, како се уопштено мисли, већ смоква.

Књига Постања, у којој се помињу Адам и Ева, иконографски је представљена у оквиру циклуса Генеза или Стварање света. Постоје само три осликане циклуса: у манастиру Дечани, Цркви Св. Марка у Венецији и катедрали у Монреалу. Смоквин лист незабилазан је у скулптури, и на основу тога, сама слика листа приказује или се везује за полност.

Код Јевреја смоква је препозната као симбол рода по коме Бог суди (Јер. 5, 17) али и мира, берићета, напретка.

Када Мојсије шаље људе (Бр. 13, 24) да уходе земљу у којој тече „мед и млеко“, смоква се доноси као доказ плодности земље, а има је и у благослову у коме се помиње да ће Господ увести Израиљце „у земљу изобилну пшеницом и јечмом, вином лозом и смоквама...“ (Пнз. 8, 8).

У древној Палестини смоква је била једно од најважнијих стабала, и представљала је „слику“ Израиља. Посебна по томе што је у топлој клими давала воће преко већег дела године. Цветала је у марта – априлу, када још није олистала, а цвет тзв. „незрели“, рани плод (Нм. 3, 12), могао се наћи почетком јуна, скривен у лишћу, а други, обилнији род долазио је крајем августа. Дешавало се да јесењи, несазрели плод пре-

живи зиму и сазри на пролеће, да чак и стабло сачува лишће. Још једна појединост је да смоква последња олистава од свег дрвећа. Непосредно пред лето.

У библијско доба смоква је спадала у основну храну и (Нм. 13, 15) продајала се на тржници у Јерусалиму. Груда сувих смокви и грожђе рецепт су за библијски колач (1. Сам. 25, 18; 30, 12).

Смоква је симбол јеврејске нације и привилегија (Ос. 9, 10; Нм. 3, 12; Јер. 8, 13). Нарочито Дома Јуде.

У Песми над песмама (2, 10–13) и у Псалмима (Пс. 78, 47) помиње у контексту вредности, као врт миризни и плодни. Уз маслину и лозу, смоква је једно од стабала која симболизују велику вредност (1. Дн. 27, 28) над којима се бди и која се чувају.

У старозаветном тексту стабла моле смокву да њима влада, а она им одговара: „Зар ја да оставим сласт

Слике:

1. Корпа са смоквама, фреска, Помпеја, пре 79. године (корпа симболише сакупљање људи за суд; спасени и отпали)
2. Бог сучава Адама и Еву, мозаик, Црква Вазнесења, Монреале, Сицилија XII–XIII век
3. Христос проклиње смокву, фреска, манастир Дечани, XIV век
4. Христос и Закхеј, фреска, манастир Дечани, XIV век

своју и красни род свој...“ (Суд. 9, 11). Богат род смокве одражава Божији промисао и бригу за људски род. Она даје плодове у Божију славу.

У беседи на Маслинској гори Христос упозорава на лажне пророке и каже кроз стихове: „Еда ли се бере с трња грожђе, или са чичка смокве. Тако свако дрво добро плодове добре рађа, а зло дрво плодове зле рађа“ (Мт. 7, 15–23). „Трњем“ и „чичком“ називају се лицемери. Поступци и речи теку из срца (Лк. 6, 44).

Смоква је нашла своје место и у педагошким пословицама. У Причама Соломоновим (27, 18) каже се: „Ко чува смокву, јешће рода њезина...“ Ко негује смокву у догледно време ће примити награду за свој рад и труд. Обиље плодова за верну службу. Ко чини све што је потребно и слуша заповести Христов је слуга (Мт. 25, 21). Смо-

ква се користи као метафора духовне награде (1. Кор. 9, 7.13; 3, 8; 2. Тим. 2, 6).

Моћна је библијска слика хладовине винове лозе и смоквиног дрвета у контексту наратива. Смоква у додиру са лозом упућује на место мира и тишине. Палестина је благословена смоквама и виноградом, производи вино у већој количини него што има воде (Пост. 49, 11). За време Соломона, визија мира и хармоније на земљи међу људима је илустрована речима: и сваки човек (Јуда и Израиљ) ће седети под својом виновом лозом и смоквним дрветом и никога се неће плашити (1. Цар. 4, 25; Мих. 4, 4; и још Ис. 36, 16; Зах. 3, 10).

Увојци лозе у медаљонима на ранохришћанским мозаицима и смоквино дрво представљају Рај.

Пророк Јеремија (24, 1–3) кроз познату причу о две котарице смокава, у којој су једне добре, а друге лоше, описује време и околности после освајања Јерусалима од Навуходоносора 597. пре Хр. Смокве су метафора. Добре су праведници, а лоше зли и пакосни. Лоше смокве су непослушни Јудеји.

Међутим, Језекија, јудејски цар, представља „добру смокву“ и бива исцељен од пророка Исаије исто тако смоквама (2. Цар. 20, 7). Добра смоква поседује духовну ефикасност. Увек постоји нада (Јер. 24, 5) да ће и друге постати добре, окренути се Богу.

У причи о смокви која је посажена у винограду, али не доноси плода (Лк. 13, 6–9), још је једна слика Израиља и ова прича илуструје Божије стрпљење (Рим. 11, 1–5; 2. Пт. 3, 9).

На свом путу, Христос је нашао на духовно мртво дрво, без духовног плода које би имало да му понуди.

Ово је још једна парабола о неплодној смокви (Мт. 21, 19; Мк. 11, 13), и наслања се на Јеремију (8, 13). Њено дрво симболизује верску науку, али асоцира и на Јудеју. У хришћанској симболици представља синагогу која није признала Месију Новог Завета, и не доноси више плода, већ има само „лишће“, видљиво слово Закона, не и плод Светога Духа. И недостатак вере. Ова деструктивна природа Христовог чуда, можући је симбол будућег уништења Јерусалимског храма.

Смоква има свој негативан вид, као сасушена постаје лоше стабло. Исто тако, представљаће ону Цркву којој је јерес сасушила гране. Исус се обраћа смокви, проклиње је, односно учење које она представља (сл. 3). Натанаилу ће рећи: „Видјех те кад бијаше под смоквом“ (Јн. 1, 48), али Натанаило је био интелектуалац који је признао Христа за Сина Божијег. Царник Закхеј се попео на дивљу смокву да види Христа, кога је препознао (Лк. 19, 4) (сл. 4).

На питање ученика када ће бити крај света, Христос им одговара да ће га препознати према знацима (Мт. 24, 3.29; Отк. 6, 13), један од њих је смоква. Кад олица знак је да долази лето. После невоља, уследиће Други долазак Христов. Према тумачењу Блаженог Теофилакта Охридског, за праведне, то ће бити као лето после зиме. Христове речи су да се од смокве учи поука: „Гледајте на смокву...“ (Лк. 21, 29–30; Мк. 13, 28–29). ■

Данас распрострањена идеја
да су вера и знање супротстављени је последица
тога што се знање схвата искључиво као објективно знање

Вера и знање

Бојан Бошковић

Бог се у толикој мери разликује од свега створеног
да позитивно знање на основу својства о Њему није могуће

Дефиниција знања која потиче од Платона, да је „знање истинито оправдано уверење (δόξα=мињење)“, је обележила теорију сазнања и у великој мери важи и данас.

Овакво одређење подразумева да је предуслов било каквог знања да сазнавајући субјект у својој свести има неко уверење. Грчка реч δόξα означава оно што се показује, односно оно што се „споља гледано“ чини. У философији овај појам означава врло често предрасуде о стварности, карактеристичне за нефилософски начин мишљења. У овом контексту може се схватити као не потпуно изграђена, „магловита“ представа о нечemu.

Да би неко ко има неко уверење имао и знање, неопходно је да то уверење буде истинито, односно да на се на одговарајући начин подудара са оним на шта се односи.

Око ове две ствари, од Платона до данас мање-више постоји сагласност свих који се баве теоријом сазнања. Појам око ког се од када ова дефиниција постоји води расправа је појам *оправдана*. Ипак, постоји сагласност да се не може свако истинито уверење назвати знањем. Уколико је уверење утемељено на погрешним разлозима, а случајно се испостави као истинито, онда се не ради о зна-

њу. На пример: уколико уђем у трамвај, уверен да он иде на Славију, а због непланираних измена у саобраћају (за које не знам), он иако му то није редовна траса тамо и оде, не може се рећи да сам знао да тај трамвај иде на Славију, иако се моје уверење испоставља као истинито.

Епистемичко оправдање се, дакле, тиче утемељености уверења на одговарајућим разлозима и карактера везе између уверења и његове истинитости.

Објективно знање

Да би неко уверење од субјективног постало нешто општеважеће, осим истинитости и оправданости потребно је да буде и доказано.

Доказ је оно што неко истинито оправдано веровање чини *оправданом* за све субјекте који имају моћ сазнавања. Доказ је оно што има моћ да „убеди“ свакога да је, у одговарајућим сазнајним оквирима, одређено уверење истинито. Доказивост истинитог уверења га аутоматски чини оправданим, будући да је доказивост већи степен *нужне везе* између уверења и његове истинитости, него оправданост. Наравно, увек може постојати нека скептичка алтернатива, али она се уколико је доказ ваљан, одно-

си на деструкцију самог сазнајног оквира, односно контекста, у коме одређено знање важи.

Најбољи пример овога што сам називао објективно знање, је знање какво имамо у тзв. природним, егзактним наукама, изузимајући неке дисциплине где у новије време важе другачије сазнајне парадигме. Да би нека хипотеза постала важећа научна теорија, онда није доволно да њен творац има оправдане разлоге за њено постављање, неопходно је да истинитост те хипотезе буде не само једном доказана, него и увек *прроверљива* на одговарајући начин. Све то има за циљ да се степен *нужне повезаности* између субјекта и објекта сазнања доведе до највишег могућег степена.

Овде видимо да се ради о знању у коме је тежиште на објекту, предмету сазнања, а не на ономе који сазнаје. Тако да се тежи да се „субјективност“ онога који сазнаје сведе на најмању могућу меру. Циљ је примити стварност каква је *да ја*.

То значи да је овакав начин сазнавања заснован на „*нужностима*“. Што више неки предмет „*присиљава*“ сазнајни апарат – чула и разум да га доживе, опазе и разумеју на одређени начин, извесније је да се ту ради о истинском знању. И што већи број субјеката исти предмет доживљава, опажа

и разумева са што већим степеном подударности, степен извесности знања се повећава.

То доживљавање, опажање и разумевање значи препознавање *својства* одређеног предмета и њихово повезивање са својствима других познатих предмета путем разликовања или сличности. Када кажемо: Лима је град, онда предмет који сазнајемо повезујемо са категоријом која нам је позната на основу других гравира које зnamо, а када кажемо да је главни град Перуа, онда је разликујемо од других чланова те категорије.

„Међусубјективно“ знање

Уколико се у некој сазнајној релацији не ради о сазнању предмета, било да је он материјалан или се ради о појму, него о односу са другим субјектом као субјектом, онда се ради о потпуно другачијој врсти знања. Наравно, могуће је друге људе сазнавати и као објекте. Могуће је рећи да је неко нпр. висок, средовечан, правник, али ту се не ради о „међусубјективном“ сазнању. Ради се просто о сазнавању његових објективних својстава.

Када нпр. неко зна да је неко други његов истински пријатељ, онда се не ради о сазнавању објективних својстава. Ту фокус сазнавања није ни на каквом објекту, него на односу који постоји између два субјекта и у који су обојица укључени. Овај однос не може се појавити мимо слободе.

Дакле, насупрот *нужности* која се појављује као позитиван чинилац у објективном сазнању, овде се појављује *слобода*. У овоме је кључна разлика између ова два начина сазнања. Такође, овде се ради о *односу*, а у објективном сазнању о препознавању предмета и његовог места у целини искуству стварности на основу *својства*.

Међусубјективно знање није посредовано објектом и стога не може бити доказиво, а стога ни опште обавезујуће. Неко може навести пример где се види да

је неко показао своје пријатељство према њему, некој трећој особи, али то трећу особу неће учинити пријатељем особе о којој се говори, будући да неће створити однос пријатељства између њих, него ће се напротив радиti о одређеној „објективизацији“ где ће „пријатељ“ постати својство, слично као „правник“.

Питање, за које има разлога да се постави, је да ли се у оба случаја може рећи да се ради о знању? Многи би знањем назвали само објективно знање, а то што и сами могу дати исказ да знају да им је неко истински пријатељ би приписали непрецизности колоквијалног језика. То да ли ћемо и једно и друго звати знањем, јесте у великој мери ствар језичке природе и може зависити од контекста. Оно што оба случаја повезује је да се ради о одређеној релацији сазнавајућег субјекта.

Вера

Данас распрострањена идеја да су вера и знање супротстављени је последица тога што се знање схвата искључиво као објективно знање. То је последица философије позитивизма која се јавила као идеолошка формулатија и надградња принципа модерне науке, која се развила из просветитељског рационализма.

Ово је у великој мери послужило као потпора модерном атеизму, будући да Бога није могуће спознати на објективан начин. Бог се у толикој мери разликује од свега створеног да позитивно знање на основу својства о њему није могуће. Могуће је само негативно одређење да Бог није ни-

Древни олтар посвећен непознатом богу
(фото: stpaulsgreekorthodox.org)

шта од створеног, објективном знању доступног света.

Уколико би то било све, онда се о Богу не би уопште могло говорити, нити да јесте, нити да није, нити било шта друго, као што представник философије логичког позитивизма Витгенштајн отприлике и тврди.

Бог ипак није неки потпуно различит „објект“, него трансцендентни „субјект“, па одатле са „међусубјективним“ знањем вера има много више сличности. Управо као слободна личност Бог се отвара људима превазилазећи тако јаз који га разликује од свих створених бића.

Оно по чему се вера разликује од обичног „међусубјективног“ знања је то што онај у кога се верује није доступан објективном знању. Да је неко мој истински пријатељ, то није могуће објективно знати, али је могуће објективно знати да ли он постоји, колико је висок, стар и сл. Са Богом то није случај, па је тиме улога слободе у вери још већа, него у „међусубјективном“ знању.

Друга разлика, која је у вези са првом, је то да вера из темеља мења онога који верује и његов однос и знање према свему што га окружује. „Вером сазнајемо да су векови саздани речју Божијом, тако да је видљиво постало из невидљивог“ (Јевр.11, 2).

– Како нас је видео и заволео Швајцарац Рајс (37. део) –

Српски војници нису више били сами

Антоније Ђурић

Српски војници су носили француски шлем, гађали из француске пушке, нишанили из француског топа, јели француски хлеб, пили француско вино, пушили француски дуван

Француски артиљерци који су, колико су могли, одоловали непријатељским топовима, француски морнари који су били препрека мониторима на прилазима Београду и авијатичари који су штитили небо Београда били су у јесен 1915. године принуђени да се са српском војском повлаче путевима који су водили изван отаџбине.

Све њих заједно ратни вихор убрзо је бацио на врлетне стазе албанских гудура, којима су се кретали голи и боси, изнемогли од глади, промрзли од студи. Грејала их је само љубав према отаџбини.

А отаџбина, знао је сваки српски војник, то није комад земље убоге и голе, то су његове житородне њиве и зелене ливаде, то су виногради које су очеви и дедови његови засадили а руке његове неговале; отаџбина – то су његове луке и забрани, обале његових река, то су свежа јутра и благи заласци сунца у чије се часове чује песма тежачка...

На леденим стазама, шибани ветровима, провлачећи се између заседа и потера, грејала их је нада да ће се вратити на своје огњиште, да је то једино право и једина правда. У речи отаџбина саткане су све жеље и све мисли,

сва надања и стрепње, све радости и бриге...

Отаџбина – то су његова жена – мученица и деца његова, ране незацељене, то је мајка – удовица, стара бака чуварица огњишта сваке вечери сузама натопљеног, то су гробља његових прадедова, празници његови, његове клетве и молитве, то је његов копоран и његов опанак...

У самртном часу, разнесен бомбом и искидан бајонетом, бранећи родну груду и отимајући је од непријатеља, српски војник је знао да су отаџбина – његови вјати, његови млекари и шуме његове, то је муњом опаљен грм, то су његове трубе и комишања, кикот девојачки преко плота, гнездо у крошњи дрвета пред кућом, то су његови крајпуташи, душа испуњена лепотом, његова нада и вера да правда побеђује и да ће свакој сили доћи крај.

На Солунском фронту, у рововима и јуришима, српски војници нису више били сами. С њима су били француски војници. У то време, српски војници су носили француски шлем, гађали из француске пушке, нишанили из француског топа, јели француски хлеб, пили француско вино, пушили француски дуван...

Српски завет Француској

Неизмерна је њихова љубав према Француској. Најдубље и најпотресније је то осећање љубави према Француској исказао песник Владислав Петковић Дис. Делећи судбину свог народа, у нормандијском граду П'ти Далу, где су биле колоније српских избеглица, гледајући како француски добротвори организују концерт у корист српске сирочади, песник је, окружен неколицином француских књижевника, рекао:

„Кад се будемо вратили на наша огњишта и наше мајке затекнемо још у животу, оне ће нас дочекати и питати: ‘Како сте се осећали у Француској?’ Ми ћемо им одговорити: ‘Било нам је добро!’ Ако су наше жене и наше сестре још у животу, оне ће нас загрлiti и питати: ‘Како сте се осећали у Француској?’ Ми ћемо им одговорити: ‘Било нам је добро!’ Ако су наша деца, која су сазнала за највећа искушења овог света, још у животу, она ће нас загрлiti такође, али њихова уста неће умети да нам поставе то питање; она ће нас само просто запитати: ‘Где је та Француска?’ Уместо одговора, ми ћемо ставити руку на срце и рећи ћемо им: ‘Ево, Француска је овде’ и наша деца ће нас разумети.“

Извор: www.nspm.rs

Очеви и дедови су ту љубав пре-
ма Француској пренели на своје
синове и унуке.

И српски војници, који су били
на фронту, и они рањеници који су
се лечили и опорављали у Бизерти,
и српски ђаци и студенти, још та-
да, током рата, говорили су да ће се
одужити француском народу.

Тај завет је поновољен и кад су се
вратили у своју отаџбину. Одужи-
ти се, свакако, али чиме? Сви су
истицали да би то требало да буде
нешто необично, узвишено, трај-
но, нешто што ће симболизовати
вечну захвалност, какву човечан-
ство још није видело.

Тако је настала идеја о Споме-
нику захвалности Француској.
Идеју су, изгледа, дали бивши
српски студенти у Француској,
али је она брзо и лако прихва-
ћена, постала је свеопшта, зајед-
ничка обавеза.

У међувремену, док се разми-
шљало о споменику, поједине
улице у престоници, оне лепше,

добијале су имена француских
војсковођа и државника.

Уређивана су српска и фран-
цуска гробља, која су чувана као
што се чувају највеће светиње.
Уређено је гробље француских
ратника у Београду. Овај комад
свете земље, где су почивали
француски ратници пали за сло-
боду српског народа – ограђен је
зидом старе српске архитектуре
којом су, иначе, украшени многи
српски манастири.

Готово истовремено француски
ратници и њихови потомци уре-
дили су српско војничко гробље у
Тијеу, предворју Париза.

Посете су биле веома честе:
српски ратници преко свог удру-
жења одлазили су у Париз и друге
градове, отуда су француски рат-
ници и њихови потомци долазили
су српске градове.

Пријатељство два савезничка
народа у крвавом рату било је
чврсто и непоколебљиво.

Идеја о споменику Француској

као да је била прихваћена пле-
бисцитом: од најмлађих ђака и
студената до ратних ветерана
и домаћина у српским селима –
била је оберучке подржана. У
то време ниједан споменик није
подизан новцем из државне касе –
то се сматрало неукусним чи-
ном. Трајни су само они споме-
ници које подиже народ. А срп-
ски народ је био волјан да својим
новчаним прилозима подигне
најлепши и највећи споменик
француском народу.

Чим је обелодањено да ће се
споменик подићи и да су по-
требна знатна средства – при-
лози су почели да стижу. Већ
после неколико дана накупило
се толико новца да се већ могао
ангажовати уметник коме ће
бити поверена његова израда.
Иако се јавило неколико врхун-
ских уметника, избор је пао на
вајара Ивана Мештровића.

– наставиће се –

– Пре 100 година –

Хвала савезницима (II)

Живорад Јанковић

Како прићи „ревизији“ српског начина размишљања 1915. поред једног Живка Павловића, помоћника начелника Врховне команде војводе Радомира Путника, творца ратних планова и писца бројних студија, и њима сличних који су се показали као војници и по позиву и призиву, кад се у својим књигама насталим деценијама после рата, не разликују од „просека“ док говоре како би долазак савезника донео преокрет и брз свршетак рата... Осећа се ту спремност на жртву до самоуништења, само да се заустави продор нападача. Цео ток каснијих збивања Павловићу не даје за право, али он упорно остаје уз став и расположење из 1915. кад су стварно сви веровали да би долазак савезника значио спас за српску војску.

Природа посла је таква да уобичајени метод хронолошког излагања који подразумева „праћење“ тока збивања не може да задовољи истраживање.Период који нас дели од оног времена даје аутому могућност да иде испред и да се стави изнад догађаја. У прилици је да упозна ондашњи општи начин размишљања али исто тако на основу познијег искуства да увиди колико је он далеко од реалности.

„Стратегијски резултати 1915. године били су поражавајући за Антанту. На три узлудна покушаја пробоја са још невиђеним снагама и средствима сломили су се у мору крви; Руси су одбачени далеко на Исток и толико истрошили, да се дуго неће моћи придићи за веће оперативне акције...“ „Борбе на руском фронту већ су се завршавале и није било никаквог разлога страховању, као да би се могло нешто нарочито. Како на Западу борбе малаксавају то је Немачка врховна команда била спокојна. Било је потребно и могуће да се са Турском успостави веза сувим и да се отклони стална опасност са јужне аустро-угарске стране Србије.“

Ма како необично изгледало, смишо српског ратовања 1915. најпотпуније

се може сагледати преко ратних збивања током следеће 1916. године. Потенцијал рата још увек је велики. У сукобима колоса нестају милиони људских живота. Тек ове године осећају се први знаци замора, али ни за једну од тада водећих битака не може се рећи да је својим исходом донела неки одлучујући резултат. Пре су оне биле повод за нове сударе.

Свесни су тога и људи оног времена, док као обични српски војници током 1916. размишљају о ономе што се око њих збива: „Русији иде рђаво и у Европи и у Азији. Отета варош Крајова... На западу Французи и Енглези никуд се не помичу... Србија је била страдала и прогажена. Српска војска нема ни пељањ Србије. Плава гробница прели таласима хиљаде изнемоглих војника и младића. Савезници губе битке и даље. Централне силе руше и освајају што још нису освојиле, и оне журе.“

О жестини сукоба 1916. године говоре и губици водећих актера у рату. Одмах се може рећи да јасних и прогледних података нема. Од почетка рата Руси губе 4,6 милиона (погинули, инвалиди, заробљени), Аустрија у 1916. губи 1,75 милиона, Немачка губи 1,4 милиона, Французи губе 0,1 милиона месечно. Услед губитака, Централне силе почину и мобилизацију 18-годишњака.

За јасније разумевање глобалних прилика у овом рату, о чему Срби мало знају, потребно је па и довољно погледати на расположиве снаге земаља учесница у рату. На располагању су оквирни подаци – Немачка има потенцијал од десет милиона војника, од чега је покренула 3 милиона; Аустрија има шест и покреће 3 милиона; Русија има седамнаест, покреће 5,5 милиона; Француска има шест, покреће 3,5 милиона; Србија 0,44 милиона, покреће 0,45.

Ништа од ових бројки не говори боље колико су се Срби „бесправно“ нашли у друштву великих. Они су ту „залутали“ вођени својом судбином – ниједно лута-

ње па ни ово није добро. Мимо своје воље нашли смо се у „високом друштву“ највећих армија. Тамо где се помињу десетине милиона они немају ни пола милиона. „Спасава“ их од могућности свакаквих оцена са психијатријским предзнаком то што немају избора.

„При стварању ратног плана знало се да српска војска више није била тако добра као 1914, већ у већој мери попуњена старијим и најмлађим годиштима. Погођена заразама и слабије снабдевена опремом и оружјем... Њену борбену снагу није требало одвише ценити, пошто су јој ратови који су трајали од 1912. нанели тешке губитке у старешинама и обученим људима у најбољим годинама... Распоред и подела српске убојне силе били су углавном познати и у главнијим цртама унапред природом одређени.“ „Напад 7/10/15 није нашао савезнике онако спремне како би се могло очекивати.“ Опис мерљивог дела стања српске војске овде потиче од Немца и делује уверљивије од домаћих. Оваква процена моћног противника није оптужба за Србију – да је он био на страни слабијег како би онда о својој спремности говорио.

Насупрот овако солидном „снимку“ српског стања стоји српска представа о Немцима као одраз степена њихових (не)знања.

„Још увек ми не знамо да пред нама имамо немачку пешадију. Смели и скоро дрски потези на које нисмо навикли код аустријских трупа, мало касније изненађени нарочито по многобројним узастопним таласима коју тактику није примењивала аустријска пешадија.“

„Сувише смо мало познавали Немце, док су они нас како изгледа познавали много боље.“ Немци су стекли знања у ратовању са Французима и Русима, док Срби о томе ништа. Срби у извиђање шаљу патроле, Немци шаљу батаљоне са митраљезима, који иду држко, надмоћно...

„Српска Врховна Команда је била

потпуно изненађена силином напада армијске групе Макензена. Од почетка септембра Српска Врховна Команда прикупила је своје главне снаге на источној страни против Бугара, а на Дунаву и Сави рачунала је само са једном, више или мање снажном демонстрацијом Аустријанаца.“

Обично се претпоставља да је онда сва пажња усмерена према Аустрији, а напад Бугарске да долази као изненађење. У реалности је супротно. За опасност из Бугарске се знало, нарочито што је мобилизација била 23. септембра. Забуну

уноси то што је Бугарска у договору са Немцима кренула касније у рат. Отуда пометња у резоновању. Примећује се дезоријентација Срба као и код Црног Ђорђа (1813) кад се као и увек главни удар чека од Ниша, уместо тога он долази уз Дунав. Тако су главне снаге устника распоређене на Делиграду остале „неискоришћене“.

У приликама из 1915. ништа не иде на руку Србима, почев од несразмерно велике бројне и материјалне надмоћи нападача, па преко низа осталог. Већ је овде помињано како су тада одлучке и савезника и Немаца и поред свих својих супротности по последицама подједнако кобне за Србију. Затим њиховим заблудама о понашању Немаца придржују се исте такве које добијају од Савеза или те „промашаје“ опет плаћају само Срби.

Недостаје и баланс посматрања, за живот српских избеглица истиче се ужаслошег времена, надошле реке, разривени путеви. Јасно је што притом не може објективно да се говори како и Немци имају тешкоће због тога. Успорено је и њихово кретање, што за избеглице много значи. Заједнички напад Аустрије, Немачке и Бугарске Срби доживљавају као снажан удар иза којег стоји потпун слога и сагласје савезничких снага противничког блока. Тек касније се сазнаје и говори како је то обичан ортаклук где свака страна пази да не буде од савезника оштећена. Од тих размимоилажења у табору противника Србија иако није тога свесна има извесне користи. Продор је успорен. „До сада није примљен никакав извештај да бугарска армија наставља гоњење преко Мораве, као што је наређено. У случају даљег нерада бојати

се, да ћемо изгубити све, што је већ постигнуто, а да ће непријатељ прикупити нове снаге. Понављам најодлучније моју наредбу да се напредује ка Приштини.“

Беч тражи од Бугара бржи рад, а Софија заузврат пита шта ради аустријске снаге у Босни. Немачку занима само пад Ниша, кад реком и пругом има везу са Турском. Остало је за њих споредно: „Неслога три савезника послужила као околност којој се има благодарићи, што ситуација српске војске није постала још тежа и кобнија, но што је стварно била.“

Немачки мерзер бије смедеревску тврђаву – иде спорије него што се мисли: „На први поглед, човек би дошао у искушење, ако би ове зидине обзиром на данашњу артиљерију сматрао за ништавне, јер се снага ове грађевине показала невероватно отпорном“

Пажња је усмерена у првом реду на Бугарску, потом на Аустрију, а на Немачку се скоро и не мисли као на стварну претњу. До последњег дана савезници су веровали да ће успети да придобију Бугаре за себе, односно да је незамисливо да би Бугарска могла ударити на Русију. Опште је убеђење да Немци неће ићи на Балкан. У стварности однос снага је обрнут. Немци су још увек вођи рата. Они намећу правце и места сукоба. Још и 1916. они изводе ударе „обарајуће силине“. Остали ратују онолико колико их Немци на то приморају и осећају се срећним кад Немци крену на други фронт. Управо 1916. то се покazuје најјасније. Савезници планирају ратовање за пролеће. Немци нападом на Верден почетак ратне „сезоне“ померају у месец фебруар. Тиме нарушују основни принцип савезничког деловања. Било где да се непријатељу нанесе удар ради се и за Савез и за себе. Такво понашање великих савеза иде на руку Немцима, који носе главни терет. Савезници су свесни тога и више пута се „заклињу“ да ће деловати синхроно. У принципу, то се тешко остварује.

По Живојину Павловићу, савезници су још увек аматери у ратовању, а Немци су професионалци: „Немци су вредност савезничких обећања разумели боље него енглески парламент и српски народ. Немце то није поколебало нити задржало у њиховом наступању. Немачке војсковође дошли су до

закључка да се не треба бојати офанзије која се брижљиво спремала на три фронта. Уствари, они су јој се радовали.“ Знали су да је све то млако.

Говори се упорно и данас о потреби „превентивног“ напада на Бугаре иако се и тад знало да је од Србије тражено „да се трупе држе даље од границе и да се на Бугаре не пуца, чак иако би прелазили границу. Та строга наредба била је саопштена српским трупама под претњом смртне казне за непосредног старешина... Сутрадан требало је да ми суди преки суд. Пресуда се унапред знала.

Моја је срећа била што су Бугари те ноћи прешли у општи напад дуж целог фронта. Рат је почeo па је ранија наредба постала беспредметна. Мени није било суђено.“ И поред оваквих сазнава, често се и после рата замера

Влади што није дозволила превентивни удар на Бугаре.

Одлучивала је ту и увиђавност надлежног старешине – иначе тада код Срба ретка особина. „Било ми те је много жао, али морао бих те стрељати. Намерно сам одложио суђење за један дан наслућујући шта ће се догодити у току ноћи.“ Није јасно зашто аутори толико оптерећују и себе и читаоце на водном потребом превентивног удара на Бугарску, док су још у фази мобилизације, а потом се причају бајке о томе какве повољности по општу ствар би тај удар донео.

Код Срба постоји оптичка варка из разумљивих разлога. Они радо помињу Велики рат али притом не мисле на његове глобалне размере, већ само онолико колико се на њих односи. За њих то је Велики рат, у поређењу са онима које су водили 1912. са Турцима и 1913. са Бугарима, а не као потрес стварно светских размера. „XV Пешадијски пук није могао да схвати и да то прими за тачно, да је пред њим само пред положајем Петлево брдо цела 44. дивизија... Према пуку стоје скоро две непуне дивизије немачких бораца... Пред оваквом сликом сви дотадаји ратови, а нарочито Балкански, беху неупоредиви.“ Да су свесни целине рата расуђивали би другаче. По честој навици себе сматрају „центром“, а били су – ма колико се то тешко примало – наклоношћу Промисла далеко од тога.

Светост

Јерођакон Александар Суботић

– Бити „свет“ значи управо бити изузетак –

Изузетак

Када нешто желимо да афирмишемо и похвалимо често кажемо како је то нешто изузетно. Да је светац „титула“ која, по дефиницији, свог носиоца издваја од уобичајеног поретка ствари и чини га изузетним, то је јасно. Али изузетак нема увек једнозначну конотацију и онај ко се издваја понекад је „бела врана“ чији сјај одудара од свакидашњег црнила, а понекад је „црна овица“ која нас плаши својом тамном лепотом. У ствари, ова двосмисленост је неотуђиво својство изузетка који је по себи амбивалентан, слично Пану који својом појавом истовремено изазива панику и доводи до умиљења. А бити „свет“ значи управо то: бити изузетак, па према томе, на овај или онај начин, бити скandalозан (сам Христос се, у Новом Завету, назива „знак полемике“ – Лк. 2, 34 и „Стена саблазни“ – 1. Пт. 2, 7). Када је у питању реч „свет(ац)“ у јудеохришћанском предању постоји семантичка константа коју деле и јеврејски оригинал и грчки и латински превод. Тако и јеврејско *īagash* – ψῆφος – и грчко *aītos* – ἄγιος – и латинско *sanctus* указују на поменути изузетак тј. на одвојеност. Међутим, док је у јеврејском ова „одвојеност“ толико уопштена да укључује и одвојене за зло: идолопоклоничке свештенике, со-домите, итд. (па је чак и реч која означава блудницу и проститутку: πὐρην – ἴερεσα, изведена из речи *īagash* – ψῆφος), у грчкој употреби јој је приодато значење одвајања од зла (иако је од појаве код Херодота надаље термин ἄγιος имао и негативна значења:blasphemичног, нечистог, гадног и слично,

ипак као супститут јеврејског *īagash*, *aītos* подразумева одвајање од порока – непорочност). Таквим прецизирањем конотација је сујена пошто грчки израз испушта јеврејска саблажњива значења. На све ово латинско *sanctus* приододаје и димензију правне непроменљивости (нпр. царски декрет је *sanctus* тј. неприкосновен). Овим померањем значења у тројезичном културном кругу: од опште одвојености, преко одвојености од зла до правне неповредивости, већ је назначена разлика између три концепта светости: онтологичког, етичког и легалистичког. Све три тенденције, макар у нуклеусу, ту су од почетка. Зато се не треба заваравати, бранећи чистоту изворног концепта светости. Наивно је мислити да су ствари у почетку биле (потпуно) чисте па су се временом (сасвим) исквариле. Ипак акценат се током времена помера а то уопште није беззначајно.

Организам

Древни концепт светости сакривен је у срцу Библије. Библијски Бог Јахве незамислив је као појединач. Он Јахве је Син и један од синова „Бога Вишњега (Ел Елиона) неодвојив од свог сабора светих. Бар Наша – Син Човечији (а то је име којим искључиво сам јеванђелски Христос себе назива, поистовећујући се са овим апокалиптичким ликом) јудејске апокалиптике увек је и један и многи. Код пророка Данила Син Човечији у исто време је „Светац Вишњега (Елиона)“ и „Свепи Вишњега“ (Елиона): „Гле са облакима небеским као да долазаше Син Човечији и стиже до Старца дана (...)

и пред Њега би приведен и даде му се царство (...) и примиће царство Свепи Вишњега (Елиона)... Царство пак (...) даде се свецима а царство Његово је вечно (Дан. 7). Због тога јеванђелски Христос о себи говори час у множини час у једнини (нпр. Јн. 3, 11–12). Зато и Павле примењујући ову апокалиптичку традицију на Цркву, може да тврди да ће хришћани који се (око имања и томе слично) „брат са братом суде и то код неверних“ (1. Кор. 6, 6), да ће дакле ти исти судити свету: „Не знate ли да ће свети судити... Не знate ли да ћемо анђелима судити“ (1. Кор. 6, 2–3). По аутору Прве посланице Петрове, свети нису то по заслуги и не пројављују своје врлине него објављују Христове: „Ви сте народ свети (...) задобијен да објавите врлине Онога који вас дозва из tame на чудесну светлост своју (1. Пт. 2, 9). Иста апокалиптичка традиција до данас живи у нашој Литургији тако да се Светиње дају искључиво светима а то су сви учесници Евхаристије (јер је за чашу Господњу заповеђено: „Пијте из ње сви.“). Овакав онтологички (а овде је та реч која је постала излизана фраза умесна) концепт светости базира се на органском јединству Бога и његовог народа посредовањем Христа који од свог тела прави заједницу. У таквој месијанској перспективи Израиљ се већ у Старом Завету назива сином (Изл. 4, 22–23; Ос. 11, 1; Ис. 49, 15) и супружником (Јер. 31, 32) Божијим. Народ је пред Богом један живи организам представљан сликама: винове лозе (Ис. 5, 1...; Ос. 10, 1–2; Јер. 12, 10; Јез. 15, 6), кедра (Јез. 17, 22) или ма-слине (Јер. 11, 16). И по предању

синоптичких Јеванђеља Исус се у свом учењу служио тим добро познатим мотивом Израиља као Божијег винограда (Мт. 21, 33; Мк. 12, 1; Лк. 20, 9). Али слично као што се у 79. Псалму (или МТ 80) Израиљ – виноград изједначава са Сином Човечијим, тако се и Син Човечији јовановске традиције – Исус поистовећује са виноградом – Израиљем: Христос је истински чокот а његов Отац виноградар. Израз „истински“ у овој Исусовој јеванђелској фрази, упућује на то да је неплодни виноград – Израиљ најзад сведен на самог Христа као коначни остатак. На чокот који је истинит и чије ће лозе бити нови плодни виноград – Нови Израиљ – Црква (Јн. 15, 1–8). Очигледно је да заједница Светога Духа (2. Кор. 13, 13) тј. дисперзија светости између чокота и лозе – код Јована, или између главе и тела – код Павла, у Светом Духу формира организам, а не корпорацију. Израз „тelo Христово“ дакле имплицира да су хришћани као Црква тело једне особе (Гал. 3, 28) и да консеквентно Црква није тек корпоративно тело хришћана, него мистично и евхаристијско тело Исуса Христа.

Корпорација

Ипак, и у ушима Римљана као и у ушима Јевреја, Павлова формулатија одјекивала је значењима која би се могла односити на корпорацију. Наиме, слика тела као модела за друштвену повезаност била је добро позната у Риму. За особе које би се ради неког заједничког (често религиозног) циља удруживале у *collegium* (од најмање три члана – *Dig. 50.16.85*), говорило се да *corpus habere* – чине тело. Исто тако ни други део Павлове фразе не искључује мноштво. Јер реч Христос није Исусово презиме него титула која се у светоназору Јевреја подједнако може односити и на појединца и на групу (нпр. на цара, или на цео народ, или на остатак, итд.).

Чак ни комплетна формула која подразумева да је мноштво не само једно тело, него и тело једне конкретне особе, није непозната римској васељени. Тако се Павлов савременик Сенека обраћа Нерону: „Цезар је дакле толико уједињен са републиком да је немогуће да се једно од то двоје одвоји а да не буду уништена оба. Јер док је њemu (цезару) неопходан физички извор, њој (републици) је неопходна глава (...) ти си дух твоје републике а она је твоје тело (...) Јер себе штедиш када изгледа да штедиш другог. Неопходно је због тога поштедети чак и изопачене гра-

Викторин, Епископ Птуја (у данашњој Словенији), који је мученички скончао под Диоклецијаном (око 303), термин „свети“ користи као пуку ознаку за чланство у Цркви

ји је мученички скончао под Диоклецијаном (око 303), термин „свети“ користи као пуку ознаку за чланство у Цркви. Он у свом коментару на Откривење, тумачећи седам апокалиптичких Цркава као седам категорија хришћана, пише: „Пета категорија светих означава немарне људе, који се у свету не понашају како би требало, чија су дела безвредна, који су хришћани само по имени“ (Victorinus de Poetovio, *In Apocalypsin* 3.1, p.

60). Међутим, колективну светост од почетка је пратила она појединачна. Тако да су се свеци понекад јагмili за такозвано „*ad sanctos, meta ton agion*“ – гробно место поред неког свештеника, да би „у часу васкрсења устали заједно са тим смелим заступницима“ (Григорије Ниски, *На четрдесет мученика*, PG 46:784). Ова специјална врста преминулих хришћана, поред којих је пожељно сахранити се, су наравно мученици.

У Новом Завету термин *μάρτυς* – сведок као експлицитна ознака за мученика, са сигурношћу се може наћи у Јовановом Откривењу (Отк. 17, 6. можда и Отк. 2, 13). У Делима апостолским сведочици су Апостоли (Дап. 1, 8), а при Стефановом страдању није он сведок, него његове убице (Дап. 7, 58), мада се касније и сам Стефан назива сведоком (Дап. 22, 20). Стварност мучеништва постоји или концепт претворен у термин јавља се тек у најмађем међу новозаветним списима. Из опште категорије хришћана као светих, светог мученика „издавају“ две ствари: прво то да је он сведок, а друго да као такав има моћ заступања осталих светих. Шта дакле сведочи мученик – сведок? Исто што и сам „Сведок Верни“ (Отк. 1,

Мученици Евдоксије, Атик, Агапије и други мученици из Севастије, минијатура из *Менологија Василија II* (око 1020. г.) [Vat. gr. 1613. P.156] (фото: wikimedia.org)

јане, на исти начин као што штедиш болесне удове, и ако је икада потребно пуштање крви, мораши да провериш своју руку, да је не би посекао дубље него што треба“ (*Seneca Clem. 1.4.3–5.1*). Од момента када је, почев од Константина, хришћанство унутар Римског царства задобило политичку моћ, црквени организам полако остаје у сенци Цркве – корпорације, арена саборских борби замењује мученичку и концепт светости поприма легалистичке и етичке црте. Ипак, вратимо се накратко корак уназад, на мученике.

Сведок – заступник

У другој половини трећег века (око 270), Викторин, Епископ Птуја (у данашњој Словенији), ко-

5) „који је посведочио пред Понтијем Пилатом – царским намесником – добро исповедање“ (1. Тим. 6, 13) ту истину да је Он у ствари цар али да Његово царство није одавде. Исто исповедање пред заступницима цезара чији је култ морао бити поштован акламацијом: цезар је господ(ар), на судовима понављају и мученици кроз исповедну формулу: χριστός Κύριος – Христос је Господ. Дакле, и у случају Христа и у случају мученика, у питању је судско сведочење а посведочена истина је то да је Христос Цар. Такво сведочење је „контрадикторно“ пошто афирмише „неделотворну“ власт. За разлику од цезаревог, Христово царство није физички ефективно у овом свету (Јн. 18, 36), и због тога је његово сведочење могуће једино као афирмација кроз самонегацију, тј. као мучеништво. Овде је очигледно да је Христос – сведок, узор за мученика – сведока. Исти случај је и са заступничком моћи мученика, где је такође образац Христос: „Дечице (...) и ако неко сагреши, имамо Заступника код Оца, Исуса Христа Праведника (...) А он је жртва помирења за грехе наше“ (1. Јн. 2, 1–2). Тако учи јовановска традиција, а Свештеномученик Игњатије Антиохијски, духовно рођен у тој истој традицији, узвикује: „Ја сам (жртва која је) откуп за вас“ (αντίψυχών ημών εγώ – Еф. 21, 1). Иза такве „безумне“ смелости мученика стоји евхаристијско поистовећење са Христом. То је кристално јасно у случају мучеништва Светог Поликарпа Смирнског, који је био непосредни слушалац Апостола Јована Богослова. Више је него очигледно да је његова предсмртна молитва (Мартиријум 14) ехо литургијске анафоре, која није ништа друго него првосвештеничка молитва самога Христа. Попут Христа у Гетсиманији, Поликарп се непосредно пред хапшење молио „будући испуњен благодаћу Божијом, тако да око два сата не могаше заћутати (...) споменувши

све, и оне који су се икада срели с њиме, и мале и велике, славне и незнатне, и сву по васељени Саборну Цркву“ (Мартиријум 8). Поново у речима мученика одјекује ходатајствена – заступничка молитва Евхаристије. Овде уочавамо да мученици моћ заступања показују већ за живота, а не тек после смрти. И то током читавог процеса свог сведочења, а не само у предсмртном часу. Потресна илустрација такве заступничке харизме живих мученика, сачувана је у својеручно писаном тамничком „дневнику“ мученице Перпетује из Картагине. Пошто је одбила да учествује у паганском жртвоприношењу (203. године) ова млада жена је стављена у притвор заједно са својом бебом. Ишчекујући мучеништво у тамници она пише како јој је један од њене браће рекао: „Сестро ти си сад веома привилегована, да чак можеш да молиш за виђење...“ У каснијој визији она види другог умрлог брата у лошем стању, и каже: „Знала сам да имам харизму да се заузмем.“ И заиста њеним заступништвом он бива ослобођен (*Passio sanctorum Perpetuae et Felicitatis*). Мученици, оно што им је иза затворених врата тајно шаптано у тами, казују на светлу, и са кровова проповедају Њега (Мт. 10, 26; Мк. 4, 22; Лк. 8, 17; 12, 2): Цара који се пред свима јавно показује на крсту, а једино ученицима у слави. Дакле, ови појединци – мученици су, износећи тајну из црквених одаја у јавност, једноставно били манифестија органске светости свих хришћана.

Морал, легализам и клерикализам

Када су прогони престали а Црква постала друштвено организована снага хришћанског царства, славу мученика преузели су монаси – подвижници, јер по речима Светог Атанасија, живот аскета је „свакодневно мучеништво“ (Athanasius, *Vita Antonii* 47). Ипак током постепеног успостављања

Св. Перпетуја и Фелицитата, мозаик из Равене (фото: perpetuafelicity.com)

монашког идеала у Цркви, инклузивна употреба речи свети по-лако постаје ексклузивна. Више није сама Црква елита, већ унутар Цркве имамо духовну елиту. Тако је „стари“ концепт светости према коме су сви хришћани свети а током времена неки могу од те светости да отпадну (али и да јој се потом врате), замењен новим по ком нису сви хришћани као такви свети него неки од њих то могу тек да постану ако заслуже. А ко би у хришћанској империји, изузев монаха као духовног племства, био заслужнији од „христольубивих“ власти? Због тога на крају долазимо до (скоро увек приказиваних са ореолом) династичких светаца. Сада дакле имамо светост која постоји истовремено у два дијаметрално супротна облика: у форми моралног савршенства у случају подвигника, и у форми достојанства божанске власти у случају владара. Други облик легалистичке светости је клир. Скок из негативног става Цркве по ком валидност светих тајни (*opus operatum*) није угрожена недостојношћу служитеља (*opus operantis*), у позитивну тврђњу по којој светост тајни њи-

ховог недостојног вршиоца чини светим, доводи до тога да је светиство прећутно смештено у ону категорију светих, у коју су раније спадали сви хришћани. После мученика, подвигника, царева, свештеника, круг се лагано затвара и најзад добијамо најчуднију категорију светаца: националне мученике.

За отаџбину

У римској стариини *patria* је била збир вечних моралних вредности за које смртни човек живи, и ради којих је спреман и да умре. Ове вечне вредности биле су оличене у вечном граду Риму који је *comunis patria* – заједничка отаџбина свих римских грађана. Због тога империја (*imperium* тј. Римско царство као такво) никада није називана отаџбином, него искључиво сам град Рим. Отаџбина као сумма вредности, онако како је замишљана у класичној антици, практично је ишчезла у средњем веку. У баналном смислу, родни крај сваког појединца јесте био његова отаџбина, али таква тријеска отаџбина није она узвишенана *patria* за коју се живи и мре. Верни витезови и вазали умирали су за (приватне) политичке циљеве својих господара, а не за отаџбину. Међутим, отаџбина за коју се живи и мре преживела је у Цркви као Царство Небеско. Само они који „признаше да су странци и пролазници на земљи“ (Јев. 11, 13), „показују да траже отаџбину – ἐμφανίζουσιν ὅτι πάτριδα ἐπιζητοῦσιν“ (Јев. 11, 14). Ако је заједничку отаџбину – *koini patris*, која је код Грка означавала подземни свет, хришћанство пренело на „небо“, онда је ова небеска отаџбина, после крсташких ратова, иронијом историје бачена на земљу. Најпре је Света земља означена као територија достојна љубави, за чије ослобођење од неверника је сваки хришћанин дужан да се бори и ако је потребно „мученички“ да умре (или макар да плати ратни порез

и тако помогне свети рат), да би врло брзо концепт светог тла за које вреди умрети био пренесен и на националне краљевине. Прешавши пут од подземља преко неба до земље, отаџбина постаје емотивно инвестиран територијални концепт. Веријом је некада мученик сведочио стварност небеске отаџбине која се не види, сада замењује „љубав“ према земаљској отаџбини која је видљива те више није предмет вере. „Вера је основ онога чему се надамо“ (Јев. 11, 1). Али за разлику од Царства Христовог које „није одавде“ (Јн. 18, 36), земаљска је отаџбина у пуном смислу одавде, ту је, овде и сада и нема разлога да јој се надамо као нечemu што постоји искључиво на основу вере. „Вера је потврда ствари невидљивих“ и „Царство Божије не долази на видљив начин“ (Лк. 17, 20) него кроз веру, а земаљска царевина је и те како видљива па јој не треба потврда вере. Због свега тога је померање нагласка са вере на „љубав“ била нужна стратегија у јеванђелском оправдању новонасталог квазирелигијског патриотизма, у још увек хришћанској Европи. Речи из Прве саборне посланице Јована Богослова биле су нова патриотска мантра: „По томе смо познали љубав што Он за нас живот свој положи; и ми смо дужни полагати живот за браћу.“ Тако *caritas* – ἀγάπη (хришћанска љубав) постаје национална самоглорификација, смрт за земаљску отаџбину *imitatio Christi* (подражавање Христа), а погинули у рату мученици.

Црквени патриотизам

Данас нам љубав према сопственој земљи и нацији изгледа као нешто што се само по себи подразумева, ипак у свему томе нема ничег спонтаног ни природног. У питању је концепт који је плод историјског процеса. Видели смо да је отаџбина секуларизовано Небеско Царство. Премда је првим хришћанима свака туђина

била отаџбина, и свака отаџбина туђина (Посланица Диоћнейу 5, 5), у данашњим условима нормални патриотизам не мора да буде нешто лоше, напротив. Оно што је сигурно лоше под свим околностима и у свим условима је „црквени патриотизам“. А под овим изразом подразумевам сакрализацију патриотског обрасца понашања и његову примену на одређену Цркву. Дешава се понекад да таква духовна болест парализује и најбоље црквене људе. Због тога Симон Вејл пише: „Било је светаца који су одобравали крсташе или инквизицију. Не могу да не мислим да су грешили, не могу да идем против светлости савести. Уколико мислим да у овој тачки ја видим ствари много јасније него што су их они видели, ја која сам далеко испод њих, онда морам да призnam да су у овој ствари они били заслепљени нечим веома моћним. Ово нешто јесте Црква виђена као друштвена структура.“ Црквени патриотизам увек има структуру: наши – њихови. Самодопадљиво оправдава све наше и презире све туђе само због тога јер није наше. За многе такве „наше“ ни Фрања Асишки или Падре Пио нису свеци као ни инквизитори или крстashi, разлика је тек квантитативна: ови последњи су још гори. Време је да закључимо. Уколико је психоза „повратак у реалном, онога што је одбачено у симболичком“ (Лакан), онда овај деструктивни повратак у Цркву онога што је из ње изашло, није ништа друго него црквено лудило. Симптоми те маније су: екстремни конфесионализам, зилотизам и верски фундаментализам. А лек за ову болест је то да разумемо да ни Црква још увек није права отаџбина него је странствујућа (*paroikia* – парохија), да је живот у њој време странствовања (*o hronos tes paroikias* – 1. Пт. 1, 17) а не (црквени) патриотизам, да су хришћани странци пролазници (*paroikoi* – Диоћнейу 5, 5) и да је једина права отаџбина Царство Небеско.

Хилдегарда из Бингена и теологија музике

Лазар Нешић

Хилдегарда је исписала битне и оригиналне речи о музици и певању.
Једну читаву теологију и (за наше време несвакидашњу) мистику музике.

Иако прилично добро документован, животопис Хилдегарде из Бингена (Hildegard von Bingen) је неизбежно помешан са легендом: историја се преплиће с фикцијом, текстуално с оралним, субјекат ишчезава пред навалом наратива. Рођена 1098. године у Бермершајму (Bermersheim), данас у савременој Немачкој, од добростојећих родитеља који су припадали средњем племству, Хилдегарда је од детињства била посвећена монашком позиву. Већ тада су почела њена тајновита виђења. О томе сведоче много бројна житија. Као девојчица је била предата у руке побожној племкињи, извесној Јути из Спонхайма (Jutta von Sponheim), анахореткињи. Две жене ће касније (око 1112. године) саградити нешто попут манастира и ту оформити прву заједницу бенедиктинских монахиња с Јутом као игуманијом на челу заједнице. У овим раним годинама Јута је подучавала младу Хилдегарду основама латинског језика и свирању на десетоструном псалтиру, приповедају житија. Задобила је солидно образовање из оновремене теологије, егзегезе, реторике, науке, итд. Такође, Хилдегарда је овладала и богослужбеном праксом, појањем и начином живота бенедиктинаца. Након Јутине смрти, Хилдегарда преузима игуманску палицу и ускоро ће са осталим сестрама прећи на ново место. Године 1150. она ће основати манастир на ободима Руперцберга (Rupertsberge), близу Бингена на реци Рајни (Bingen am Rhein). У годинама између оснивања манастира и упокојења ове чудесне жене (1179. године), поменута заједница је била место битних догађаја. Како на плану интимних

мистичких доживљаја игуманије Хилдегарде и ширења њене славе међу хришћанским лаикатом и клиром, тако и на полу различитих контроверзија које ће изазвати њена харизма и посебан начин живота њених монахиња. Родиће се велика прича. Потоњи векови ће се незаборавно сећати њеног имена и дела, пре свега на Западу. Посебно наше доба, у ком је Хилдегарда постала и званично канонизована светитељка (2006. године од стране Римокатоличке цркве). На Истоку ће, разумљиво, остати готово свим непозната.

*

Пред нама је, вероватно, једно од најпознатијих Хилдегардиних писама. До нас ће доћи као двадесет и треће у корпусу њене преписке. У залеђу свега је спорење са званичним црквеним властима, но дубинска тема је нешто друго. Наме, године 1178. наша игуманија је дала дозволу да извесни упокојени човек буде покопан на гробљу њеног манастира. Ово је изазвало неке (до данас неповољне из не баш јасних и документованих разлога) реперкусије код надређених еклисијалних власти. Реч је о господи прелатима којима је Хилдегарда била подређена. Они ће с негодовањем гледати на тај догађај и наредити Хилдегарди и сестрама да изместе упокојеног човека са манастирског гробља. Штавише, ставиће епитимију манастиру и забранити им да певају богослужење и да се причешћују док наредба не буде испоштована. Прелати се нису шалили. Стара Хилдегарда (у време спора она има већ 80 година) била је стављена на велика искушења. У (женској или каквој?) немоћи да се избори с њима, она

Хилдегарда из Бингена увиђењу, диктирајући духовнику и писару Волмару: *Liber Scivias*, минијајура из око 1210. године [Cod. Cusanus 63] (фото: wikimedia.org)

је прибегла својој снажној харизми и ауторитативном мистичком искуству. У апологији сопствене богослужбене праксе и бола због забране да се иста врши, Хилдегарда је исписала битне и оригиналне речи о музици и певању. Једну читаву теологију и (за наше време несвакидашњу) мистику музике. Дајемо само она најбитнија места из писма за тему о којој говоримо. Хилдегардин живи глас.

*

... И чух глас (*и осет*) који долази од Живог Светла (*uiuente luce*), а у вези с разним врстама славословља (*laudum*) о којима Давид говори у псалму: „Славите га уз звук трубе, славите га уз псалтир и харфу“ и тако даље, све до стиха: „Све што дише нека слави Господа“ (Пс. 150, 3–6). Ове речи (*uerbis*) употребљавају спољашње ствари (*exteriora*) како би нас на-

училе унутрашњим стварима (*interioribus*). Тако нас тварни састав (*materialem compositionem*) и квалитет (*qualitatem*) ових инструмената (*instrumentorum*) подучава како би требало славити (*laudes*) Творца, те усмеравати (*conuertere*) и обликовати (*informare*) све пориве нашег унутрашњег човека (*interioris hominis*) ка Њему. Када пажљиво разматрамо ове ствари, присетимо се како човек имаше потребу (*requisiuit*) за гласом живога Духа (*iocet uiuentis Spiritus*), но да Адам – кроз непослушност – изгуби свој божански глас. Јер док он још беше невин (*innocens*), пре свог сагрешења, његов глас би у потпуности здружен (*societatem*) с гласовима анђела у њиховом славословљењу Бога (*laudum*). Анђели се називају духовима (*spiritus*) зарад онога Духа који је Бог (*Spiritus qui Deus*), те и имају такве гласове на темељу њихове духовне природе (*spirituali natura*). Но, Адам изгуби свој анђелски глас (*iocis angelice*) који имаше у Рају, јер постаде успаван (*obdormiuit*) за оно познање (*scientia*) које имаше пре греха, баш попут особе која се доласком буђења само магловито сећа онога што виде у пређашњем сну (*somnis*). И кад би преварен (*deceptus*) ѡаволским смицалицама (*sugestione diaboli*) и тиме одбаци вољу свога Творца, као последица његове кривице он постаде поринут у таму унутрашњег непознања (*tenebris interioris ignorantie*).

Међутим, Бог препораћа (*reserat*) душе изабраних у оно исконско блаженство (*beatitudinem*) – испуњавајући их светлошћу истине (*luce ueritatis*). А у складу са својом вечном промишљу Он осмисли и следеће: да сваки пут изнова обнавља срца многих људи, испуњавајући (*infusione*) их пророчким духом (*propheticu Spiritus*), те да они могу – путевима Његовог унутрашњег просветљења (*interiore illuminatione*) – задобити нешто од познања (*scientia*) које Адам имајаше пре но што беше кажњен због својих сагрешења.

И тако су свети пророци, надахнути Духом кога примише, били призвани за ову сврху: не само да

компонују псалме и песме – којима би распласавали слух посвећених појаца (*accendendam audientium deuotionem cantarentur*) – већ и да сагrade различите врсте музичких инструмената (*instrumenta musice*), а како би славословља унапређивали мелодијским звучањем (*sonis*). При томе, како кроз облик и квалитет инструмената, тако и кроз смисао речи (*sensu uerborum*) које су их пратиле, слушаоци (*audientes*) могу – као што горе рекосмо – бити поучени унутрашњим стварима (*interioribus*), будући убеђени и побуђени спољашњим стварима (*exteriora*). На тај начин, пророци превазиђоше музику овог земаљског изгнанства (*exsilio*) и призвање у сећање оне божанске сладости (*diuine dulcedinis*) и славословља (*laudationis*), у којима Адам заједно с анђелима уживаше (*iucundabatur*) у Богу пре свог пада.

Учени и мудри људи (*studiosi et sapientes*) подражаваше пророке, па и сами – сопственим људским вештинама (*arte*) – изнађоше неколико врста музичких инструмената, а како би могли певати (*cantare*) на задовољство (*delectationem*) њихових душа, те пратише сопствено певање покретима прстију и свирањем инструмената, изображавајући на тај начин самог Бога, који обликова Адама својим прстом (*digito Dei*) – који је Свети Дух. Јер, пре него што сагреши, Адамов глас имајаше слаткоћу (*suavitas*) свеколике звучне хармоније (*sonus omnis harmonie*) и свеукупност музичке вештине (*totius musice artis*). Заиста, да останде у свом првобитном стању, слабост смртног човека не би била у стању да поднесе силу и одјек (*sonoritatem*) његовог гласа ...

Такође, имајте на уму и ово: као што тело Исуса Христа беше рођено из чистоте Ђеве Марије деловањем Духа Светога, исто тако су и песме славословља (*canticum laudum*) – одражавајући небеску хармонију (*secundum celestam harmoniam*) – утемељене (*radicatum*) у Цркви кроз Духа Светога (*per Spiritum Sanctum*). Тело је одора духа која поседује живи глас и зато

приличи телу да – у хармонији с душом (*cum anima*) – употребљава сопствени глас за славословље Бога (*Deo laudes*). Зато нам, путем алегорије (*significationem*), пророчки Дух (*propheticus spiritus*) и заповеда да славимо Бога (*Deus laudetur*) уз гласне кимвале и кимвале с поклицима (Пс. 150, 5), као и другим музичким инструментима које измислише мудри и учени људи, јер су све уметности (*artes*) које беху корисне за човечанство створене да хом (*spiraculo*) – наиме, дахом који Бог посла у човечије тело (*in corpus hominis*). Због овога сасвим приличи да Бог буде славословљен (*laudetur Deus*) у свим стварима.

Будући да човек понекад уздише (*suspirat*) и јеца (*gemit*) при певању (*cantionis*), сећајући се небеске хармоније (*celestis harmonie recolens*), пророк – свестан симфоничности душе (*quia symphonialis est anima*) и сагледавајући дубоку природу духа (*profundam spiritus naturam*) – позива у псалму да се Богу исповедамо уз харфу и певамо му псалам на десетоструном псалтиру (Пс. 32, 2). Смисао наведеног је следећи: харфа, која се свира одоздо (*inferius sonat*), указује на аскезу тела (*disciplinam corporis*); псалтир, који се свира одозго (*superius sonum*), указује на намере духа (*intentionem spiritus*); десет акорда на испуњење закона.

*

И да закључим. Певати – за бингенску мистичарку – није што и говорити, рећи или именовати. „Певати – то је славити; славити – то је узносити; узносити – то је препуштати се Светлу и Гласу; препуштати се Светлу и Гласу – то је завирити у мистичне тајне Другог.“ И опет: певати значи од звука учинити изрицање које говори и онда када нема ништа више да се изговара. Певати – то није дати име оном или ономе што је безимено, већ га призивати, примити у слушању и славити. Чиста удивљеност пред тајном, задовољство и уживање у „слаткоћи“ Другог. Музичка радост. „Између Бога и света – музика.“

23. Летња школа црквеног појања „Корнелију у спомен“

Сремски Карловци, 2–9. август 2015.

Двадесет трећа Летња школа „Корнелију у спомен“ окупила је и ове године преко четрдесет љубитеља српског народног црквеног и хорског певања из Србије, Црне Горе, Хрватске, Републике Српске, Аустрије. Школа је одржана захваљујући благослову и помоћи Његовог Преосвештенства Епископа сремског Господина Василија, затим неуморним залагањем чланица Друштва за неговање традиција и развој Сремских Кар洛вца, а уз финансијску подршку Министарства културе, Епархије сремске и Општине Сремски Карловци. Аутор програма била је, као и у претходним годинама, др Даница Петровић.

Централни садржај школе биле су пробе хора (православна вишегласна музика) и појачка радионица (српско народно црквено појање) организоване у Карловачкој гимназији сваког дана од 9 до 12 часова и од 16 до 18 часова. Са члановима хора радила је диригенткиња Сенка Јовановић (Стари Бечеј), а појце је припремао Борислав Ђелогрлић (Источно Сарајево). На програму хорске радионице су доминирала дела музичких просветитеља чије годишњице обележавамо: Корнелија Станковића (1831–1865), Тихомира Остојића (1865–1921) и Исидора Бајића (1878–1915). Појци су певали по записима К. Станковића, Стевана Мокрањца, Мирка Павловића и Борислава Ђелогрлића (Служба *Св. Петру Дабробосанском*). Једна од новина овогодишње летње школе био је дечији хор. Обухватио је мешовиту групу деце од пет до дванаест година. Са децом је радила мр Милица Андрејевић у двократним терминима од 10.30 до 11 и од 16 до 17 часова. Припремали су једногласне одломке из Литургије и народне песме за глас и клавир од К. Станковића.

Сви учесници су свакодневно присуствовали вечерњој служби у Саборној цркви. Поред хорских проба, програм школе је обухватао вечерње концерте и предавања.

Првог дана поподне, после окупљања, вечере и сметаја у интернату Богословије Светог Арсенија у знак

добро дошлице, на летњој сцени Еко центра „Радуловачки“ полазници су слушали монокомедију „О, какав диван дан“ у извођењу глумице Весне Пећанац. Следећег дана младим певачима се обратио Његово Преосвештенство Епископ сремски Господин Василије, а затим у вечерњем термину ауторка програма др Даница Петровић („Годишњице у култури“). У наредним данима уследиле су поуке и предавања ректора Богословије Светог Арсенијаprotoјереја-ставрофора Јована Петковића, академика др Владете Јеротића („Можемо ли учити да волимо?“), др Маријане Кокановић („Како је концертирао Корнелије Станковић“), академика др Димитрија Стефановића („Сусрети и сећања“), Наташе Марјановић („Душан Котур у Сремским Карловцима“), мр Милиће Андрејевић („Пројекат Мокрањац – дигитализација српске црквене музике“).

У четвртак, 6. августа, организован је излет до манастира Гргетег и Крушедол. Резултати седмодневног рада представљени су на концерту у Свечаној сали Карловачке гимназије

(8. август), а затим на Литургији у Саборној цркви у Сремским Карловцима (9. август). Завршни концерт и Литургија, као и сваке године, окупили су старе полазнике Летње школе.

Милића Андрејевић

Владимир Вукашиновић

Велики вход : огледи из српског литургијског предања XIII-XXI век

Београд : Универзитет, Православни богословски факултет, Институт за литургику и црквену уметност, 2015
315 стр. ; факс. ; 21 см
ISBN 978-86-7405-157-3

Српска богословска мисао постала је богатија за још једну значајну књигу из области литургије. Реч је о својеврсној антологији радова из литургијског богословља нашег истакнутог професора и научника ове теолошке дисциплине. Књига излази као прва у издању новооснованог Института за литургику и црквену уметност при Православном богословском факултету Универзитета у Београду.

У књизи се обрађују теме из историје српског богослужења и савременог богослужбеног живота Цркве. Зато је садржај подељен у две целине: „Наслеђа прошлости“, и: „Изазови будућности“. Сваку чини по шест студија.

Садржина првог дела књиге обухвата две групе радова – оне који се баве питањима службника, и оне који обрађују проблеме везане за требнике.

Књига започиње питањем Јаковљеве Литургије у српском рукописном предању од XVII до XIX века. Аутор анализира три сачувана примерка ове службе како би се видели мотиви и циљеви њеног преписивања и присуства у нашим срединама.

У другој студији предмет анализе су рукописни службеници хиландарске збирке са посебним освртом на Тропар трећег часа од XV до XVII века. Овим радом учињен је још један помак у расветљавању историјата овог проблема у богослужењу Српске Цркве.

У трећем раду аутор настоји да реконструише предлошке првих штампаних српских службника на основу збирке манастира Високи Дечани. Ова студија још једном показује од каквог је значаја дечанска рукописна збирка за историју српског богослужења.

Требничка питања покренута су разматрањем чина освећења литургијског простора код Срба у XIII и XIV веку. Овом важном црквеном чину до сада није поклањана нарочита научна пажња у нашој средини. Појединачна питања су решена овим радом, а нека тек отворена.

Проблематици новог издања молитвослова аутор је посветио нарочиту пажњу. На двадесетак страна налази се студија која обухвата све аспекте евентуалне ревизије требника. Иако су у раду обрађени само штампани требници, лако се може видети колико ће бити велики подухват израде новог молитвослова.

Колико је важно озбиљно бављење требничким материјалом можемо видети у раду посвећеном Светој тајни брака у Милешевском штампаном требнику из 1546. године. Занимљива историјско-богословска студија знатно је променила неке досадашње ставове о овом чину.

Теме које се баве актуелним питањима из литургијског богословља аутор започиње обимном студијом о

савременим токовима литургијског богословља у СПЦ. Ова тема је обрађена у четири поднаслова, који обухватају следеће сегменте: литургијске прегаоце, литургијско преводилаштво и полемике, као и данашњи положај литургије на Богословском факултету.

Наредни текст је од изузетног значаја за богослужбени живот. Реч је о анализи литургијског језика Цркве. Тумачење литургијских језика које овде налазимо веома је потребно, како теолозизма, тако и верном народу. Разумевање литургијског простора, времена и радњи основни је предуслов да би се у потпуности учествовало у богослужењу.

Не мање важна тема је и питање литургијског образовања и васпитања у богословијама СПЦ. Ово богословско разматрање је намењено свима онима који могу да допринесу унапређењу литургије у средњим црквеним школама. Приљежан рад на овом пољу јавља се као неопходност првога реда како би дошло до процвата литургијске свести.

Посебна пажња је посвећена односима Цркве и савремених лаицитета. Једно од кључних питања на које треба одговорити данашњем лаицизму јесте тежња да се област вере ограничи на сферу приватности. На ово као и на друга питања која произилазе из неминовног сусрета сакралног и секуларног аутор нуди одговоре садржане у Литургији као најважнијем изразу Цркве.

Проблем који се природно наслања на претходни је криза ритуалног у савременој хришћанској теологији и пракси. Будући да је ритуал неизоставни израз човекове природе, над њим се, услед научних и других револуција двадесетог века, јавља запитаност. Својеврсну кризу црквеног ритуала у коме се налазимо не треба доживети негативно. Она се може превазићи уколико се уложи адекватан академски и аскетски труд.

Књигу затварају литургичка питања у свакодневном животу Цркве. Отако је обновљено интересовање за литургику, на светлост дана је изнето мноштво неартикулисаних облика богослужбеног израза које верни практикују. Извитопереност молитвене праксе је последица немогућности активног учествовања народа у литургијском животу Цркве. Отуда је одговорност пре свега на свештенству, које својим свесрдним залагањем може и треба да допринесе оздрављењу богослужбене свести.

Ова књига вредна пажње намењена је како стручној, тако и широј црквеној јавности. Своју примарну улогу нашла је као приручник за студенте Богословског факултета. Међутим, богатство теме и значај питања која су покренута у њој свакако би требало да учине Велики вход насталном књигом парохијског свештенства и свих оних који се труде да живот Цркве унапреде на најбољи могући начин.

Никола Јоцић

НАУКА, УМЕТНОСТ, КУЛТУРА...

Маријана Пешровић

ИЗРАЕЛ

Библијски хлеб

Према чланку објављеном на веб-сајту *Библијска археологија* (www.biblicalarchaeology.org), овога лета су чланови археолошког тима ангажованог на ископавањима у Тел Халифу (Tell Halif) у Израелу одлучили да направе стајеврејску пећ за печења хлеба која се помиње и у Светом Писму, односно *танур* (*tannur* – према Стронговом библијском конкордансу, ова реч помиње се 15 пута у Старом Завету), и да у њој испеку хлеб. Пошто су саставили смесу земље и воде, извајали су на тлу ову глинену пећ, потом је испекли ложећи ватру у њој и око ње, и на послетку у њој испекли хлебове. Метода печења хлеба у овој древној пећници је врло примитивна – комади теста се лепе на унутрашњу страну *танура*, и када буду печени одвајају се од зида пећи. На сличан начин хлеб се и данас припрема понедељак на Истоку, најпре у арапским земљама, а затим и у Авганистану и Ирану.

Као и друга древна друштва, и стари Израиљци били су зависни од житарица, и то у толикој мери да је стајеврејска реч за хлеб, лехем (*lechem* – ⲥ⠁⠁⠁⠁), синоним за храну.

ВАТИКАН

Рукописи на вебу

Ватиканска апостолска библиотека дигитализује вредне древне верске рукописе из својих збирки. Неки од ових материјала постављени су на интернет и тако учињени доступним за јавност.

Како преноси портал *Хроника догађаја* (*The Event Chronicle* – <http://www.theeventchronicle.com>), Ватиканска библиотека основана је

на Православном богословском факултету Универзитета у Београду

Међународна научна конференција и отварање Библијског института

Православни богословски факултет у Београду ће од 10. до 13. септембра текуће године бити домаћин значајне међународне конференције на релевантну тему савремене библијске теологије, под насловом „Христос свештених повести“. Научни значај овог скупа огледа се кроз интерактивно сагледавање Христовог лица у свештеним повестима библијских писаца и црквених традиција, што на редак начин одговара сусретању источних и западних егзегета.

Уз истакнуту научну релевантност, ова конференција обједињује и следећу тријаду циљева: пре свега, њоме ће званично бити отворен први српски Библијски институт, чија мисија надахњивања црквеног, научног и културног духа регионалних простора природно иште сарадњу са учесницима заседања и њиховим матичним институцијама; затим, конференција отвара прилику за упућивање захвалности новозаветнику Универзитета у Берну, Уприху Луцу, на одлуци да новооснованом Институту у наслеђе остави своју ретко садржајну библиотеку (чему посебну тежину даје непомућена и дужа од века наклоност теолошке традиције Берна према српској); и на послетку, читав скуп се сматра достојним видом благодарења Епископу Иринеју Буловићу на доприносу српској новозаветној науци кроз његову професорску службу.

Програм рада ове међународне конференције – на којој ће учествовати православни, римокатолички, старокатолички и протестантски библисти из Србије, Грчке, Бугарске, Словеније, Швајцарске, Немачке, Шпаније – доступан је на веб-сајту Православног богословског факултета у Београду.

Извор: ПБФ

1451. г. и у својим фондовима чува преко 80.000 рукописа, графика, цртежа и инкунабула (књига штампаних пре 1500. године) – на разним језицима и писмима, из историје и културе различитих друштава и вера из целога света.

Библиотека чува и писма важних историјских личности, цртеже и белешке уметника и научника као што су Микеланђело и Галилео, као и разне уговоре и акте из свих историјских епоха.

Стари документи су скенирани у оквиру програма *DigitalVaticana*; за чување ових докумената у дигиталном формату користи се одговарајућа FITS екstenзија, односно дигитални формат који је за чување слика, астрономских и астрофизичких података, развила америчка НАСА.

За сада је на веб-сајту Ватиканске библиотеке (<https://www.vatlib.it>) онлајн доступно 500 рукописа и 600 инкунабула: планира се да до 2018. године буде дигитализовано

још 3.000 рукописа. Рукописи ће бити доступни у високој резолуцији, погодни за прегледање и проучавање на различитим уређајима.

један од скенираних докумената: заклетва коју су 1613. године потписала 42 хришћана из Куиндоуа (Kuchinotzu) у Јапану – да ће хришћанске мисионаре бранити до смрти (фото: Biblioteca Apostolica Vaticana)

Ватиканска библиотека тражи средства за дигитализацију преосталих 76.000 рукописа, што је посао за који је потребно, како се процењује, више од 15 година, преко 50

Конкурс за 10. међународну изложбу фотографија „Православље на интернету“

Поштовани пријатељи, упућујемо Вам позив за учешће на јубиларној 10. међународној изложби фотографија под називом „Православље на интернету“ коју организује Друштво љубитеља фотографије, филмских и видео остварења „Беофото“ из Беочина.

На конкурс се шаље до пет фотографија православног садржаја у електронском облику, формата 20x30 (20,3 x 30,5) у 300 dpi. Право учешћа имају фотографије које су пре тога објављене на било којој интернет адреси. Као доказ, аутори су дужни да уз фотографију пошаљу и линк ка истој. Котизација се не плаћа. Фотографије слати на имејл адресу: ademovski@gmail.com.

У конкуренцију за избор најуспешнијих радова узимаће се фотографије пристигле закључно са 4. октобром 2015. године. Жири Фото кино и видео савеза Војводине од прихваћених радова изабраће фотографије које ће се наћи у каталогу и на изложби чије је отварање заказано за четвртак, 12. новембра 2015. године у 19 часова у Дому културе у Беочину. Признања и похвале доделиће се у појединачној конкуренцији и за колекцију фотографија, као и награда „Сава Драгојловић“ за најбољу фотографију домаћег аутора у избору жирија организатора.

Лице за контакт: Исмет Адемовски – Иса, председник Друштва „Беофото“ Беочин, 062/233394 и 065/8859818.

Уколико неко жели у својој режији да одради фотографије, исте може послати на адресу:

Друштво „Беофото“ Беочин

21300 Беочин

Ул. Јована Грчића Миленка бр. 27, Србија

милиона евра, уз напоре више од 150 специјализованих стручњака.

ТУЗЛА

Стара Тузла – Српска варош

Дана 24. јула 2015. године у Владичанском двору у Тузли отворена је изложба фотографија и докумената под називом „Стара Тузла – Српска варош“. Бројни грађани Тузле са одушевљењем су погледали тематску изложбу и подсетили се прелепог дела старе Тузле и Српске вароши. Многи су на фотографијама познали своје домове који су због слегања тла у Тузли порушени.

Аутор изложбе јеprotoјереј-страврофор Милан Топић, парох туцлански, који је у сарадњи са кан-

тоналним Архивом и Библиотеком „Дервиш Сушић“ из Тузле реализовао ову изложбу. Изложбу су помогли Епископ зворничко-туцлански Хризостом, Епархија зворничко-туцланска, Црквена општина Тузла, Градска управа града Тузле и СПКД „Просвјета“ Тузла. Изложба ће бити отворена свакодневно до краја септембра 2015. године, од 18 до 21 ч.

Извор: Епархија зворничко-туцланска

ХЕРЦЕГ НОВИ

Промоција монографије о Цетињском манастиру

У оквиру прославе славе града Херцег Новог, на празник Светог архијакона Стефана, у суботу 15. августа 2015. г. на „Тргу од ћирилице“ одржана је промоција монографије *Цетињски манастир Рожења Пресвете Богородице 1484–2014*, у којој је учествовао Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије.

На промоцији, којој је присуствовала бројна публика, као и посленици јавног и културног живота

За десет година знаћемо више о Кеплеру 452b

Сензионалну вест коју је пренела администрација аеронаутичког и космичког центра NASA поводом „проналаска“ планете назване Кеплер 452b која наликује Земљи, удаљеној 1.400 светлосних година од ње, коментарисао је главни астроном Ватикана језуита Хозе Габријел Фунес. Он је саопштио да је реч заиста о посебном открићу, али да је науци потребно још најмање десет година да би своја сазнања о овој планети консолидовала. Важно је, истиче Фунес, да се научна факта поштују, будући да „она нису ни римокатоличка, ни антиримокатоличка, већ напротив научна факта. Ја мислим да је науци неопходна религија и обратно. Оне су комплементарне. И тек када будемо располагали поузданим научним фактима, онда ће теологија бити у стању да се о њима изрази“, саопштио је овај великодостојник Курије Радио Ватикану.

Протојакон Зоран Андрић

Црне Горе и Србије, говорили су књижевник Будимир Дубак, јеромонах Макарије и уредник монографије публициста Јован Маркуш.

Извор: сиц.срб

КРАЉЕВО

Документарни филм о Епископу Стефану

У просторијама Народне библиотеке „Свети Стефан Првовенчани“ у Краљеву, 4. августа 2015. године одржана је пројекција документарног филма о блаженој почивашем Епископу жичком Стефану (Боци). Пројекцији је присуствовао Епископ жички Г. Јустин у пратњи сценаристе филма, protoјереј-страврофор Љубинка Констића, и свештенства краљевачких цркава. Сарадници против Љубинку на овом филму били су Виктор Марићић и Радослав Живковић.

Извор: Епархија жичка

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Петровић

КАВКАЗ

Иконе на планинским врховима

У августовском броју из 2013. године, *Православље* је пренело вест о планиарској експедицији у Алпима, када су учесници експедиције, међу којима је био и Немања Милосављевић, дипломирани теолог и вероучитељ из Владичиног Хана, изнели икону Св. Николе и друге иконе на највиши врх западне Европе Монблан (*Православље* бр. 1113–1114 (1–15. август 2013. г.), стр. 44).

Вероучитељ Немања је био члан и експедиција које су претходне 2014. године извеле сличне подухвате – на планини Арарат у Турском (5.137 м) и Дамаванду (5.671 м) у Ирану, као и ове године, када се 24. јула икона Св. Николе нашла на врху Казбек (5.047 м) у Грузији, а 30. јула, на спомен Св. мученице Марине (Огњена Марија) на Елбрусу (5.642 м), највишем врху Русије и Европе. Икона Св. Николе до Кавказа пропутовала је древну Кападокију и манастир Сумела крај античког Трапезунта (данашњег Трабзона).

На експедији под називом „Кавказ 2015“, у организацији Планиарско-спелеолошког клуба „ДВИГ“, која је трајала од 15. јула до 3. августа учествовала су тројица планинара из Владичиног Хана и један из Ниша.

ЈУЕДИЊЕНО КРАЉЕВСТВО Надбискуп Садарк забринут за запослене

Римокатолички надбискуп лондонске општине Садарк, Питер Смит, упозорио је на „озбиљно забрињавајућу праксу“ на радним

местима у Британији где хришћани не смеју да изразе своју веру.

У недавном извештају који је изнела Комисија за равноправност и људска права наводе се ставови верника који су под притиском јер на својим радним местима не смеју да исказују своју веру нити да носе верске симболе јер их колеге исмејаву.

Надбискуп
Питер Смит

„Охрабрујуће је што известан број учесника у анкети своје радно место описује као инклузивно, као радна места у којима се поштује вера запослених или су новија истраживања истакла и неке примере озбиљно забрињавајућих пракси“, рекао је надбискуп.

„Најупечатљивији је ниво несигурности међу послодавцима, службеницима, радницима и студентима о томе на који начин у пракси треба да буду примењени закони који штите слободу вероисповедања“, нагласио је надбискуп додајући да се нада како ће Комисија за равноправност и људска права резултате ових истраживања користити приликом разматрања тренутних законских оквира. На тај начин ће постојати могућност да се свакоме осигура право на вероисповедање, достојанство и поштовање.

Извор: <http://www.catholicherald.co.uk>

ЈЕРУСАЛИМ Протест због сече многовековних маслина

Како преноси портал Информативне службе СПЦ (спц.срб), Латинска Јерусалимска Патријаршија оштро је осудила сечење древних маслина у долини Кремисан у близини Јерусалима. Наиме, израелска војска недавно је исекла ова стара стабла маслина. Дрва су посече-

на због тога што постоји намера да се у том правцу подигне „зид безбедности“ који ће делити Израел од Палестине.

Дана 17. августа 2015. г., у долину Кремисан, између Јерусалима и Беит Џале, неочекивано су стigli израелски војни булдожери – ради припреме терена за подизања зида за раздвајање. Становници ове долине су испричали да су војници поsekli око 50 столетних маслина.

Машина чупа старе маслине
(фото: lrj.org)

У свом протесту Латинска Патријаршија је истакла да овај поступак води нарушувању права породица које живе у долини, права која те породице уживају да би могле „остати на својој родној груди“. Патријаршија се нада да ће ово питање бити разматрано на Врховном суду, који је пре неколико дана примио житеље ове долине и наредио да се радови обуставе.

Даље се вели да су маслине постојале овде вековима и да су од њих живеле те породице. „Конфисковати ту земљу значи конфисковати прошлост тих породица и будућих нараштаја“.

Одсуство перспектива за живот у родној земљи принуђава многе ираелске (као и друге блискоисточне) хришћане да емигрирају. Под различitim притисцима, најстарија насеља на територији Свете Земље и Леванта остају без свог хришћанског становништва.

Извор: [Православие.ру / сиц.срб](http://Православие.ру)

СИРИЈА Уништен хришћански манастир

Сиријска опсерваторија за људска права, са седиштем у Лондону, која прати стање у Сирији, потвр-

ТЕЗЕ

Брат Роже – „светитељ срца“

Зашто миротворци умиру насиљном смрћу? Посебно бесмислена су она убиства/атентати чије жртве стоје у позној јесени живота. Гандију је било 78 година када га је убица, религиозни фанатик, мучки убио. А брат Роже (frère Roger Schutz), настојатељ молитвене обитељи екуменског братства Тезе, који је током свог живота био миротворац и оснивач екуменске заједнице Тезе (Taizé), био је прикован за болесничка колица, зашавши већ у дубоку 90. годину живота.

Пре десет година, 16. августа 2005. г. душевно поремећена жена је, припремивши нож на сам дан атентата, на вечерњем богослужењу у Тезеу, смртно убила брата Рожеа. Само је настао кратак метеж, богослужење је за трен застало, да би се вечерње појање наставило. Само неколицина је разумела шта се дододило: Лумиција Солчан, инжењерка електротехнике из Румуније, којој се није дало да постане монахиња, подмукло је ножем смртоносно убила брата Рожеа. Обливеног крвљу дедесетогодишњег старца су дискретно извели из цркве, да би он убрзо испустио душу. Присебна сабраћа монаси су наставили са појањем „*Laude omnes gentes*“ – „Хвалите Господа, сви народи“.

Брат Роже је, будући да је био зашао у дубоку старост, био припремљен да пође Богу на истину. Посебну фусноту у његовој животној историји чини почаст коју је папа Бенедикт XVI учинио брату Рожеу, који је био рођени калвинист. Немачки папа, „панцер кардинал“ Рацингер, како је префект Конгрегације за доктрину вере у Ватикану у медијима радо апострофиран, на сахрани папе Јована Павла II, допустио је да брат Роже јавно приступи Св. Причешћу. Један протестант је примио Св. Причешће из руке првог человека Ватикана у питањима докми и вере и потоњег папе Бенедикта XVI. Символика овога екуменског геста је била историјска.

Екуменско братство Тезе у Бургундији, у Француској, је у недељу, 16. августа 2015. г. прославило десетогодишњицу смрти брата Рожеа Шица (1915–2005). У име СПЦ на овом склопу је узео учешће Епископ аустријско-швајцарски Андреј (Билерцић), који је лично познавао харизматичног Рожеа Шица и ово екуменско и интерконфесионално братство.

На овом помену под ведрим небом било је између 6000 и 7000 младих и око 100 представника других конфесија и религија. Међу њима су били и кардинал Римске курије Курт Кох, званични изасланик папе Фрање, као и генерални секретар Светског савета цркава, Олав Твејт.

Како у протестантском богословљу нема светитеља, брат Роже никада неће бити канонизован, али ће својим миротворачким и мартирским делом остати „светитељ срца“ многих младих људи чија је харизматична узорност и ревновање надахњивало на пут богоугражења.

Припремио прошођакон Зоран Андрић

лео да остане анониман јер стражује од освете цихадиста, рекао је да се ради о асирској католичкој цркви. Директор опсерваторије, Рами Абдел Рахман, рекао је да су милитанти уништили тај католички манастир уз објашњење да су се верници у манастиру „кљањали некоме другоме а не Богу“.

Булдожери равнају са земљом манастир Мар Елијан (фото: theguardian.com)

У последњих пет година рата у Сирији, манастир Мар Елијан је према речима локалног становништва служио као уточиште и хришћанима и муслиманима.

Манастир Мар Елијан је основан у петом веку а на фотографијама које је објавила Исламска држава види се да се радило о једноставног грађевини сазиданој од камена и дрвета и да су у зидове манастира биле узидане полице на којима су биле књиге.

Срча од популаних прозора око ракетирање Цркве Св. Јоакима и Ане (фото: Фејсбуک)

А 15. августа је у граду Мухради у северној Сирији, за време службе на празник Успења Пресвете Богородице, ракетирања Цркве Св. Јоакима и Ане. Причињена је материјална штета али срећом није било повређених. За тај напад одговорност је преузела сиријска побуњеничка група „Ацнад ал шам“. Та група је објавила своју намеру да ће нападати православне градове Мухрада и Суклабија како би осветила затворенике које у централном затвору држи сиријска држава.

Извор: <http://www.wsj.com>

дила је крајем августа уништење хришћанског манастира у близини града Карјатайн (Qaryatain). Наиме, тзв. Исламска држава је на друштвеним мрежама поставила фотографије на којима се види како булдожери равнају са земљом манастир Мар Елијан у близини

града Карјатайн, којег су цихадисти заузели почетком августа.

Један хришћански свештеник је за *Asošijeteg* прес рекао да су цихадисти унутар манастирског комплекса такође уништили и цркву која потиче из првих векова нове ере. Свештеник, који је же-

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Олга Стојановић

У МАНАСТИРУ КЛИСИНА

Слава свештене обитељи

На дан манастирске славе, Свете великомученице Марине, 30. јула 2015. године, у присуству много-брожних православних вјерника, Свету Архијерејску Литургију служили су Епископ франкфуртски и све Њемачке Сергије и Епископ бихаћко-петровачки Атанасије, са свештенством неколико епархија наше помјесне Цркве.

Након прочитаног Јеванђеља бесједио је Епископ Сергије, истакавши да су народ и храмови тог краја свагда у његовом срицу, у његовим молитвама и мислима, јер иако је у далекој Њемачкој, године које је провео у том крају, са тим народом, оставиле су неизбрисив траг у његовој души. Због тога, како је нагласио, осјећа се као домаћин сваки пут кад дође у те крајеве, спајајући својом љубављу двије епархије, у свemu различите, али једино исте у љубави Христовој.

Након освећења славског жита и ломљења славског колача, освештана је и икона Светог Василија Острошког, која ће красити будући иконостас манастирског саборног храма. Током Свете Литургије у ђаконски чин рукопложен је Немања Грабеж. За све присутне вјернике, свештенике и госте, братство манастира Клисина припремило је трпезу љубави.

У послијеподневним часовима славску радост увеличao је до-лазак Епископа бањалучког Јефрема, који је братству свештене обитељи клисинске честитao ма-настирску славу.

Извор: www.spc.rs

У ПАРАЋИНУ

Епархијска слава

Празник Св. Стефана Деспота Српског, 1. августа ове године,

Вишедетне породице на летовању у Грчкој

На позив Његовог Високопреосвештенства Георгија, Митрополита китруског, катеринског и платамонског, а са благословом Патријарха српског Иринеја, Верско добротворно старатељство је преко свог Ресора за породицу, брак и васпитање организовало бесплатно летовање за вишечлане породице у грчком граду Катерини од 3. до 14. августа 2015. године. Одабрано је осам вишедетних породица – родитеља са децом која до сада никада нису била на летовању.

У понедељак 3. августа, у Саборном храму у Београду, после јутарње службе, свим путницима је прочитана молитва за пут. После молитве Патријарх Српски их је благословио и пожелео им да се лепо проведу и одморе. Патријарх је подсетио децу да треба да се труде да што боље представе своју Цркву и свој народ док буду боравили у граду Катерини.

Епископ топлички Арсеније је пожелео сигуран пут и душекорисно путовање и одмор у Грчкој а затим испратио групу на челу са ђаконом Браниславом Јоцићем и сарадником ВДС-а Иваном Тошковићем. У Грчкој је путнике дочекао Митр. Георгије, који се побринуо да сви на овом лепом одмору што више виде – планину Олимп, манастир Св. Дионисија Олимпског, планински град Литохоро, манастир Св. Јефрема Сирине који се налази у селу Кондаријотиса, свештену обитељ Пресвете Богородице Добре у близини града Верије, Храм Св. бесребреника Козме и Дамјана у којој служи осведочени пријатељ српског народа о. Павле, старешина овог храма, и Храм Св. Николаја Мирликијског у Лептокарији.

Извор: ВДС

Епархија пожаревачко-браничевска слави као епархијску славу. Слава је прослављена у Цркви Св. Тројице у Параћину. Свету Архијерејску Литургију служио је Епископ пожаревачко-браничевски др Игњатије уз саслужење ддвадесет свештеника и дванаест ђакона. Литургији је присуствовало мноштво свештеника и монаха из Епархије као и много верника.

Пред почетак Литургије пресечен је славски колач а Владика Игњатије је у току Литургије четвртицу свештеника одликовао правом ношења напрсног крста. После Свете Литургије у парохијском дому уприличена је трпеза љубави.

Бојислав Руић

У ЂУРЂЕВИМ СТУПОВИМА

Слава Епархије

Светом Архијерејском Литургијом, којом је, у манастиру Ђурђеви Ступови, 4. августа 2015. године, на празник Свете Марије Магда-

лине, уз саслужење бројног свештенства и свештеномонаштва, начаљствовао Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије, уз молитвено учешће много-брожног вјерног народа, прослављена је слава Епархије будимљанско-никшићке.

Епископу Јоаникију је саслуживало свештенство и свештеномонаштво Митрополије црногорско-приморске и Епархије миљешевске и будимљанско-никшићке. Литургијском сабрању присуствовали су вјерници беранског краја и других мјеста Црне Горе, као и бројни уважени гости из дијаспоре.

Вјерни народ, свештенство, монаштво и бројне госте славе Епархије будимљанско-никшићке, сабране под сводовима древне немањићке задужбине манастира Ђурђеви Ступови, поздравио је Владика Јоаникије: „Ми смо прије 13 година имали ту радост да видимо обнављање старе светосавске Епископије будимљанске и ево,

хвала Богу, она живи својим пуним животом, пролази кроз доста искушења и тешкоћа, али, милошћу Божјом и молитвама светих, а посебно Свете Марије Магдалине идемо напријед, нијесмо посустали... Велики јубилеј ове Епископије долази, а посебно треба нагласити велики јубилеј СПЦ – 800 година од њеног оснивања. Нама је радост што је то истовремено јубилеј и ове Епископије, пошто је Свети Сава одмах по оснивању са-мосталне Архиепископије српске, основао између осталих епископија, и Епископију будимљанску у овој древној немањићкој светињи“, поучио је Владика Јоаникије.

Поводом празника Свете Марије Магдалине, славе Епархије будимљанско-никшићке, пререзан је славски колач, приређен је богат културно-умјетнички програм, а сабрање је, потом, настављено уз трпезу братске љубави у катедралном манастиру Епархије, Ђурђевим Ступовима.

Извор: Епархија будимљанско-никшићка

У ЕПАРХИЈИ БИХАЋКО-ПЕТРОВАЧКОЈ Парадос на Гаравицама

Његово Преосвештенство Епископ бихаћко-петровачки Атанасије служио је 9. августа 2015. године парадос на стратишту Гаравице код Бихаћа, где је у току љета 1941. године убијено око 14.000 невиних људи, мањом Срба као и Јевреја и Рома из Бихаћа и околине. Парадосу су присуствовали потомци и поштоваоци пострадалих који су у организацији удружења „Уна“ допутовали из Бањалуке.

На крају парадоса Епископ Атанасије је одржао бесједу, нагласивши да је болна чињеница код српског народа заборављање поштовања према страдалима, и да је у том правцу у наредном периоду потребно апеловати на све људе добре воље и тражити код релевантних државних институција изградњу спомен-храма пострадалим на Гаравицама. Како би храм на томе мјесту свједочио

о страдањима и истовремено чувао од заборава и опомињао на поштовање према страдалима. Такав храм би, такође, био и мјесто сусрета потомака и предака.

По полагању вијенаца на остатке девастираног спомен обиљежја, Епископ Атанасије је подијелио жито поклоницима који су дошли да се молитвено сјете мученика.

Послије парадоса Епископ Атанасије је посетио Храм Светог великомученика Пантелејмона у селу Липа, које се налази између Бихаћа и Босанског Петровца, из којег је много православних Срба љета 1941. одведено на Гаравице и тамо убијено. У Липи је Епископ Атанасије служио вечерње богослужење којем је присуствовало много вјерних који су поријеклом из тога села а који данас живе на разним континентима и имају правило да се за Пантелиндан сваке године у Липи окупљају.

Извор: Епархија бихаћко-петровачка

У ЕПАРХИЈИ БАНАТСКОЈ Јубилеј Владике Никанора

Светом Архијерејском Литургијом у Саборном храму у Вршцу на празник Светог великомученика Пантелејмона свечано је обележено 30 година архијерејске службе Његовог Преосвештенства Епископа банатског Никанора (Богуновића).

Свету Литургију је служио Епископ банатски Никанор уз саслужење Епископа будимског Лукијана и свештенства Епархије банатске. Светој Литургији и свечаности присуствовали су директор Управе за сарадњу с Црквама и верским јединицама др Милета Радојевић, многобројни верници и представници локалне самоуправе из Зрењанина, Алибунара, Вршца и других места.

Истог дана уприличено је обележавање тридесет година од устоличења Епископа Никанора и 40 година од његове службе у клиру Српске Православне Цркве.

Тим поводом, након Литургије, пригодну беседу о животном путу и владичанској служби Епископа Никанора одржао је Преосвешени Лукијан, Епископ суседне Епархије будимске и администратор Епархије темишварске, који је Епископу Никанору на дар уручио панагију и крст.

У ЕПАРХИЈИ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКОЈ Слава града Бијељине

Свети великомученик и исцјелитељ Пантелејмон, заштитник и покровитељ града, свечано је прослављен у Бијељини Светом Архијерејском Литургијом коју је у Храму Светог Георгија служио Преосвешени Епископ аустријско-швајцарски Андреј. Саслуживали су парох бечки свештеник Славиша Божић,protoјереј-старофори Недељко Пајић и Марјан Симић, као и пароси бијељински protoјереј-старофори Зоран Петровић и Милан Перковић и протонамјесник Радиша Јокић.

У својој бесједи Владика Андреј је честитао славу руководству града и свим становницима Бијељине, пожеливши им да се у својим животима у свему угледају на свог небеског заштитника Светог великомученика Пантелејмона, који је своју вјеру у Христа потврдио својом мученичком смрћу. Славље је настављено свечаном литијом кроз центар града и ломљењем славског колача испред зграде градске управе.

Извор: Епархија зворничко-тузланска

УЛОЗНИЧКОМ ПОЉУ Освећени темељи цркве

У понедељак, 10. августа 2015. године, освештани су темељи храма посвећеног Светом Пантелејмону у Лозничком Пољу покрај Дрине. Свечаности су, поред више хиљада верника, присуствовали челници општине Лозница,

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Олга Стојановић

културни радници и представници медија. Чин освећења је извршио Преосвећени Епископ шабачки Лаврентије са својим свештенством и народом. Плац од 25 ари поклонили су Јелена и Ђорђе Спасојевић из Лознице на добро, спас и корист рода српског.

Верном народу обратио се Владика Лаврентије рекавши: „Ово место вашег будућег молитвеног састајања треба да буде најдраже и вама и деци вашој, али и свима потомцима вашим. Ова Црква је апотека духовних лекова и извор радости, среће и свакога добра. Нека Господ Бог благослови ово започето дело! Нека вам Бог молитвама Светог великомученика Прокопија подари снаге и мудрости да довршите ово започето дело. Хвала вама, Лозничанима, што нас увек обрадујете вашим духовним даровима и црквеним градитељством...“

Црква, посвећена исцелитељу Светом Прокопију, према пројекту биће бела, с витким византијским стубовима, а огледаће се у модрим и зеленим водама Дрине.

Горан Раденковић,
проф. Богословије Светоја Саве

НА КИМ

14 година од почетка повратка

У Осојану, у општини Исток, где живи око 300 повратника, 9. августа 2015. године је обележено четрнаест година од почетка повратка расељених и избеглих Срба у Метохију. Литургију у Цркви Светог Архангела Гаврила у Осојану служио је Епископ рашко-призренски Теодосије који је позвао Србе да не продају своја имања истичући да је то један од услова опстанка на Косову и Метохији.

Епископ Теодосије је истакао да је Осојане пример позитивног по-

вратка расељених и избеглих, указао да се ту рађају деца и додао да тамо где има деце има и будућности, што је један од услова опстанка на Косову. „Други услов је да задржимо земљу, ону земљу коју смо примили или наследили од наших очева или дедова. Не смејмо никако, из било којих себичних разлога, продавати оно што сами нисмо стекли и купили. Оно што је стечено није благословено продавати... Морамо бити спремни и на жртву“, поручио је Епископ Теодосије.

Обележавању годишњице повратка расељених у Метохију у Осојану присуствовали су испред Канцеларије за КиМ Душан Козарев, заменик премијера у покрајинској влади Бранимир Стојановић, министар за повратак и заједнице Далибор Јевтић и остали политички представници Срба са Косова и Метохије. Након Литургије приређен је културно-уметнички програм и освећен нови парохијски дом.

Повратак Срба у Метохију започело је августу 2001. године; тада се у Осојане вратило њих 54.

Извор: Епархија рашко-призренска

У ЕПАРХИЈИ ВАЉЕВСКОЈ Признање тренеру младих кошаркаша

Његово Преосвећенство Епископ ваљевски Милутин уприличио је пријем за тренера Кошаркашког клуба „Металац“ из Ваљева Владимира Ђокића, који је на недавно одржаном Европском првенству за играче до 20 година у Лињану (Италија) представљају Србије довео до освајања златне медаље.

„Неизрециво је благодарје свих нас за радост коју осећамо због победе наших кошаркаша, као и част угостити стручњака, нашег Ваљевца, који је млади национал-

ни тим довео до врха победничког постоља. То што сте учинили на маје за понос. Црква поздравља и подржава све што је лепо и чести то, а спорт је уточиште младих од бесмисла и разних пошасти овог света. Спортисти су сунце Србије! Од срца вам желим да још дуго младе васпитавате да побеђују, али и да имају љубави за поражене противнике јер то је важна врлина“, рекао је Владика Милутин тренеру Владимиру Ђокићу.

Извор: Епархија ваљевска

У ХЕРЦЕГ НОВОМ Крсна слава града

На празник Преноса моштију Светог првомученика и архиђакона Стефана, у суботу 15. августа 2015, своју крсну славу прославио је град Херцег Нови. Тим поводом Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије служио је Свету Архијерејску Литургију у манастиру Савина уз саслужење свештенства и монаштва Митрополија црногорско-приморске, дабробосанске и кемеровске, Епархије московске Руске Православне Цркве и Епархије будимљанско-никшићке.

По одслуженој Литургији благосиљан је и преломљен славски кољач и освештано жито. Сабраним вјерницима бесједом се, у име домаћина, обратио протојереј-старофор Радомир Никчевић, архијерејски намјесник херцегновски, преносећи благослове Митрополита црногорско-приморског Амфилохија и благодарност Епископу Јоаникију, који је и поред великих обавеза у двјема Епархијама, показао велику љубав својим дољаском у Херцег Нови и у савинску свету обитељ.

Сабрање је благословио Вл. Јоаникије: „Неизмјерно сам благо-

ДОБРОЧИНСТВО

Поклоничка агенција Српске цркве
телефон/факс: 011/2687-416, 2686-445
info@dobrocinstvo.rs
www.dobrocinstvo.rs

**МАНАСТИРИ
КОСОВА И МЕТОХИЈЕ**
02 - 04. октобар

ЦАРИГРАД - авионом
11 - 16. октобар

СВЕТИЊЕ ГРЧКЕ
Метеори, Егина, Евия ...
22 - 29. октобар

**МИТРОВДАН У СВЕТОЈ
ЗЕМЉИ**
06 - 12. новембар

ОСТРОГ
Сваког викенда

дaran Митрополиту Амфилохију који је благословио да данас, на овај свети дан, на славу овог града, служим у овој древној светињи у којој сам почeo свештеничку службу. Благодарим о. Радомиру који је све то приредио, честитам градској управи славу и желимо све најбоље у њиховом раду, да донесе добро свим грађанима, свим вјерујућим људима овог града.“

„Драго нам је веома што је са нама црквени хор из Косовске Митровице, драго ми је што су данас овде наша браћа свештеници из Русије, отац Димитрије из Кемерова, наш драги пријатељ, и отац Игњатије из Москве, што су се заједно са нама Богу молили на овај свети и дивни празник када нас озарује небеска слава, вјечна и неувењива Светог првомученика вјенценосца Христовог Стефана“, казао је Владика.

Извор: Епархија
будимљанско-никшићка

У БОРОВУ

Храмовна слава

Црква Светог Стефана у Борову прославила је своју храмовну славу – Пренос моштију Светог првомученика и архијакона Стефана. Свету Архијерејску Литургију служио је Епископ осјечкопольски и барањски Лукијан уз саслужење

протопрезвитера-ставрофора Јована Радivoјевића, пароха вуковарског, протопрезвитера Љубенка Јовића, пароха бршадинског, протопрезвитера Александра Ђурановића, пароха даљског, протонамесника Ненада Кесоње, пароха пачетинског, протонамесника Ненада Лазића, пароха тењског, презвитера Драгослава Шалајића, пароха даљског, презвитера Зорана Гојића, пароха ердутског, те протојакона Драгана Сердара из Борова.

По завршетку Свете Литургије Преосвећени Епископ Лукијан, заједно са својим свештенством, својом духовном децом, благословио је славска обележја – колач и коливо после чега је окупљеним верницима упутио честитке поводом храмовне славе и позвао их да заједно са својим свештеницима наставе са генералном обновом светог храма, која је отпочела ове године.

Извор: СПЦО Борово насеље

НА БЈЕЛАСИЦИ

Празник Преображења

Његово Високопреосвештенство Архиепископ цетињски Митрополит црногорско-приморски Амфилохије служио је на празник Преображења Господњег, уз саслужење свештенства, Свету Архијерејску Литургију у цркви посвећеној овом празнику на Кључком Тавору на Бјеласици.

У току Светог Богослужења Митрополит Амфилохије је благословио славски колач поводом храмовне славе, такође и грожђе, које се на овај празник благосиља по древном црквеном предању.

Митрополиту Амфилохију су на Светој Литургији саслуживали Архимандрит Јоил, настојатељ манастира Пресвете Богородице Јерусалимске у Речинама,protoјереј Раде Радовић, парох колашински,

јеромонах Козма Митровић, сабрат Богородичиног манастира у Речинама, и protoјакон Игор Балабан.

Појале су монахије из манастира Светих Кирила и Методија – Ћириловац у Речинама.

У току Литургије, рукоположен је у чин ћакона Рафаил Дарио Падиља Гомез из Медељина, Колумбија. Он ће бити ћакон у тамошњој парохији Пресвете Тројице.

На врху Бјеласице је одржан и пригодни програм „Гјесничко Преобразење“ са учешћем више пјесника и гуслара. Празнична трпеза је приређена у оближњем манастиру Ћириловац.

Извор: Радио Светићора

У ЕПАРХИЈИ БРАНИЧЕВСКОЈ

Празник Преп. Зосима и Јакова

У манастиру Туман, 21. августа 2015. године, свечано је прослављен празник Преподобних Зосима и Јакова Туманских. У присуству мноштва вернога народа и преко ддвадесет свештенослужитеља оба реда, као и монаштва, Свету Архијерејску Литургију служили су Епископ браничевски Г. Игнатије и Епископ тимочки Г. Иларион. У најдакнотој беседи, након резања славског колача, Епископ Игнатије поучио је присутне о значају подвига у хришћанском животу, осврнувши се посебно на пример Преподобних отаца Зосима и Јакова. Током Литургије многобројни верници приступили су Светом Причешћу. У наставку је уследила празнична трпеза. До краја тога светога дана мноштво народа је притицало моштима преподобних отаца туманских, молећи за заступништво и помоћ у животним бригама.

И. Д. П.

Темељ и сведок нашег постојања:

Манастир Оћестово

у Епархији далматинској

– Помозимо изградњу манастирског конака –

Манастир Оћестово се налази пет километара северозападно од Книна, код реке Крке. Из градња заветне цркве Епархије далматинске Свете великомученице Недеље у Оћестову почела је 1928. године, јер су православни Далматинци, а посебно становници места Оћестово желели да подигну цркву у месту рођења великога Епископа далматинског Стефана Кнежевића (1853–1890). Црква је посвећена Светој великомученици Недељи. По последњем попису становништва из 2011. у Оћестову се налазе 144 становника. Презимена становника Оћестова су: Ђедов; Буцало; Вукојевић; Касум; Кнежевић; Лошић; Перић; Рапо; Тањга; Шолаја – сви православне вере, славе Ђурђевдан, и породица Ђулум, такође православци који славе Николјдан.

Због великог значаја ове заветне цркве Епархије далматинске, која је кроз своју историју већ постала место ходочашћа и поклоњења, како православних, тако и римокатолика и представника других вероисповести, Епископ далматински Фотије је 17. јула 2005. на Св. Арх. Литургији, коју је служио у овом заветном храму, Цркву Свете великомученице Недеље у Оћестову прогласио манастиром. Тако је манастир Свете великомученице Недеље постао шести манастир у Епархији далматинској.

Од 2011. године благословом Епископа далматинског Фотија почела је обнова ове свете православне обитељи, а 2013. активно је отпочео манастирски живот, на челу са игуманом јеромонахом Херувимом (Бермановићем). Захваљујући Божијој помоћи и људима добре воље урађено је доста у манастирској обнови. Даљи планови, благословом Епископа Фотија, базирају се на изради новога конака неопходног за живот братије овога манастира и смештај

за придошле госте који манастир редовно посећују. Све више и више људи жели да посети ову православну светињу и проведе дан са братијом манастира, па су нови стамбени простори потреби за несметан живот и рад. Сходно чињеници да нисмо у могућности да сами наставимо даље радове и надајући се опет у помоћ добрих људи, сматрамо да ћемо и ове као и протекле радове завршити уз Божију и Вашу помоћ. Обнављајући православне светиње ми обнављамо себе и остављамо сведочанство за српска поколења, која настањују не само овај простор, већ и за поколења која ће нас походити са свих страна света, а која ће захваљујући светим православним богомољама очуваним и оживљеним и на просторима многострадалне Епархије далматинске, знати ко су, одакле су потекли и где је дом њихових предака. Затећи ће свој духовни дом и топлину родне груде, онакву какву су нама оставили у наслеђе наши богољубиви оци, јер ћемо уз Божију и Вашу помоћ успети да завршимо градњу ове светиње и сачувамо је од нестанка и брисања из страница историје српског верског и националног идентитета у Епархији далматинској.

O. Стојановић

ПОМОЗИМО ИЗГРАДЊУ ОВЕ СВЕТИЊЕ!

Рачун за све уплате: 2402006-1100648908

IBAN: 8824020061100648908

ERSTE AND STEIERMAERKISCHE BANK D. D.

SWIFT: ESBCHR22XXX

Број телефона:

+38598587241